ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

JÄRVA TEATAJA

NR. 26. LAUPÄEVAL, 26. VEEBRUARIL 1944. A. — 4. AASTAKÄIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. • Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Eesti rahva jõuline vastus maailma avalikkusele

Mobilisatsioon-rahvahääletus tõi mehi kokku 150 prots. loodetust

Eesti lipp õnnistati võitluslipuks rahva ja kodumaa kaitsmisel. Tallinnas kujunes Vabaduspäeva pühitsemine võimsaks rahvahulkade tõotus-ja palveteenistuseks oma kodumaa eest

Vaikselt, kuid sügavas hardues ja kindlameelsuses elas kogu meie rahvas kaasa oma Vabaduspäeva pühitsemisele.

Kuigi praegusi karme ajaülesandeid arvestades 24. veebruar oli täieliselt tööpäev, oli kogu maa lipuehtes ja rahvas tähistas oma suurt päeva kõikjal, nagu olukord ja võimalused seda lubasid.

Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe asetas pärja langenute mälestamiseks Tallinnas Maarjamäel asuval Kangelaskalmistul.

Keskseimaks Vabaduspäeva kokkutulekuist kujunes tööliste kogunemine ühes Tallinna suurkäitises. Sinna olid ilmunud ka kindralkomissar ja Eesti Omavalitsuse juht.

Sel kokkutulekul esinesid kõnedega dr. Mäe ja Eesti Kutsekogude president R. Karro. Neid kõnesid oli kogunenud kuulama ühiskuulamise korras ümmarguselt 80 000 töötajat kogu maal.

Vabaduspäeva suurimaks kokkutulekuks oli aktus Estonias, kus toimus sellisena esmakordselt meie rahva ja Eesti rahvuslipu õnnistamine kõigi siinsete uskude esindajate poolt.

Ka sellest kokkutulekust võtsid osa kindralkomissar ja Eesti Omavalitsuse juht.

Aktusel pidas dr. Mäe pärast õnnistamistalitust praegust silmapilku ulatuslikult käsitleva kõne.

Vabaduspäeva pidulikumaks ja ühtlasi ajaloolisema tähtsusega sündmuseks oli kokkutulek kell 14 Estonia kontsertsaalis toimuval õnnistamisaktusel. Aktusel õnnistati kõigi Eestis esinevate uskude esindajate poolt meie rahvast ja Eesti rahvuslippu.

Pärast vaimulikku talitust esines aktusel kõnega Eesti Omavalitsuse juht dr. H. Mäe.

Sündmuse pidulikkuse puhul oli Estonia kontsertsaal kaunistatud roheliste ilupuude ja Eesti ning Saksa lippudega.

Kontsertlava tagaseinale oli asetatud siniste lipukangaste vahele tammepärgadele toetuv Eesti vapp, mida mõlemast küljest raamistasid Eesti rahvuslipud.

Kell 14 saabusid kohale kindralkomissar SA-obergruppenführer K.-S. Litzmann ja Eesti Omavalitsuse juht dr. H. Mäe, keda võttis vastu Rahvakasvatuse Peavalitsuse juhataja B. Meret.

Kohe seejärele toodi kontsertsaali Tallinna Omakaitse auvalve aumeeskonna poolt Eesti rahvuslipp, mida kogu saalitäis rahvast austas püstitõusmisega. Kõlasid tervitusmarsi helid ühelt kaitsepataljoni orkestrilt, kes oli aset võtnud kontsertlaval.

Eesti rahvuslipp asetati kontsertlava ette saali vasakule tiivale. Lipu auvalve moodustasid kolm Tallinna Omakaitse liiget, kes kandsid endise Eesti sõjaväe eriüksuste — mereväe-, ratsaväe- ja maaväeohvitseride vormi, paljastatud mõõkadega käes.

Aktus algas ühislauluga „Eesti lipp“ orkestri- ja orelihelide saatel. Võimas ühislaul süvendas ka omalt poolt silmapilgu pühalikkust ning paljude põskedel võis sel tõsisel hetkel märgata pisaraid.

Järgnes vaimulik talitus eesti rahva ja rahvuslipu õnnistamiseks, mida toimetati kohalolevate kirikupeade poolt.

Pärast koraali „Suur Jumal meie varjupaik“ pidas vaimuliku kõne EELK piiskop dr. J. Kõpp.

Tõstes käed õnnistamiseks langetatud Eesti rahvuslipu kohale, ütles piiskop:

„Me soovime ja palume, et kõigevägevama Jumala õnnistus oleks alati selle lipu ja selle rahvaga.

Kõnelgu see lipp meile ja meie lastele ning lastelastele põivest põlve uusst, armastusest ja lootusest, et meie suudaksime alati jääda ustavaks iseenesele, ustavaks oma rahvale ja ustavaks oma Jumalale.“

Õnnistamissõnu kuulati püsti seistes.

Eesti apostliku õigeusu kommete kohaselt õnnistas Eesti rahvuslippu ja eesti rahvast metropoliit Aleksander.

„Me palume Sind, Issand Jumal, õnnista eesti rahvast kõige heaga, kingi temale edu kõigis häis algatusis ja ettevõtteis, anna jõudu ja väge meile kohuste täitmisel oma maa ja kaaskodanike heaks.

Sinu nimel, Issand, ja Sinu sõnade järgi tõstab eesti rahvas üles oma lipu. Saada sellele lipule, mis Sinu nimel on üles tõstetud, oma taeva õnnistust, täida neid, kes selle lipu all koonduvad, ja tema all võitlevad, tõelise armastusega Sinu ning oma ligemise vastu ja õnnista neid ja nende tegevust kõige eduga.“

Pärast ühiselt lauldud koraali pidas vaimuliku kõne roomo-katoliku kiriku esindaja apostlik administraator Eestis Verling.

Vaimuliku talituse lõppesas kõnelesid veel Eesti Vabakirikute Liidu esindaja A. Kuum ja Advent-usuühingute Liidu vaimulik Ed. Mägi.

Vaimuliku talituse lõppedes mängis orkester R. Tobiase helindi „Eks teie tea“.

Järgnevalt pöördus kokkutulnute ja ringhäälingu kaudu kogu eesti rahva poole kõnega Eesti Omavalitsuse juht dr. H. Mäe.

Eesti Omavalitsuse juhi kõnet jälgiti suure tähelepanelikkusega ja reageeriti tabavatele väljendustele korduvate kiidumavaldustega. Kõne avaldame meie lehe järgmises numbris.

Omavalitsuse juhi sõnades väljendunud otsustavust ja obvrivalmidust meie põlise kodumaa kaitseks kinnitasid aktusele kogunenud võimsalt lauldud Eesti hümniga.

Pühaliku toimingu lõppedes kanti Eesti rahvuslipp tervitusmarsi helide saatel saalist välja. Eesti Omavalitsuse juhi korraldusel ja soovil hoitakse see lipp ja säilitatakse tulevikus muuseumis.

Eesti Omavalitsuse juhi dr. Mäe kõne Eesti Kutsekogude suurel käitiskoosolekul 24. veebr.

Täna pühitseme 26-at Vabaduspäeva. Meie pühitseme seda päris erakordsetes oludes. 26 aasta eest pidime alustama Vabadussõda bolshevismi vastu ja jõudsime 2-aastase raske sõja järele endale vabaduse ja riikliku iseseisvuse kätte võita. Tol korral ei olnud ühtegi riiki meile liitlaseks. Me pidime kogu sõja raskust üksinda kandes võitlema ja võitsime. Täna seisame teist korda vabadusvõitluse ees, mida meie peame koos saksa sõjaväega oma kodumaa piiril. Meie kodumaa ja rahvas seisavad täna oma ajaloo tõsiseima silmapilgu ees. Vaenlane seisab jälle meie kodumaa väravatel ja on mitmeti juba meie piiridest sisse tunginud. Meie seisame vajaduse ees kõigi oma rahvuslikkude jõududega end kaitsta.

Kui varematel aegadel ajaloos sõda puudutas ainult üht osa rahvast, kui isegi Vabadussõjas ainult üks osa meie rahvast meilt rööviti, seisame täna hädaohu ees täielikult hävitatud saada.

Vangivõetud Nõukogude Vene ohvitserid ütlevad ülekuulamistel, et punaarmeel on käsk tappa kõiki eestlasi, vaatamata vanusele või soole, ja nad on seda käsku väga põhjalikult täitnud nendes piirkondades, kuhu nad lühikeseks ajaks võisid sisse tungida. Meie rahvas seisab seepärast oma tõsiseima silmapilgu ees: kui bolshevikel õnnestuks meie kodumaale sisse tungida ja Eestit okupeerida, siis tapetakse kõik eestlased ja eesti rahvast ei ole üldse enam olemas. Sellest olukorra tõsidusest välja minnes kuulutasin mina 3 nädala eest välja eesti rahva üldmobilisatsiooni. Mina määrasin 20 aastakäiku mobilisatsiooniks sõjaväkke ja 22 aastakäiku mobilisatsiooniks omakaitsesse. Kokku varem mobiliseeritud 2 aastakäiguga on seega eesti rahvast mobiliseeritud 44 aastakäiku.

See on suurim jõupingutus, mida üks rahvas enda kaitseks teeb. Ma rõõmustan konstateerida võides, et minu mobilisatsiooni-käsk üldist olukorrast arusaamist leidis ja selles küsimuses ka kõik endised poliitikamehed ja riigimehed minuga solidaarseks kuulutasid.

See on vaid tõendiks, kui õige see samm oli ja kui õigesti meie rahva suurimat hädaohtu on mõistetud. Loomulik on, et väeosad sõdida ei saa, kui neile ei valmistata kõike, mis on vajalik sõjapidamiseks. Sellepärast pidime jätma mobilisatsiooni alt välja kõik tööstused, mis on sõjatähtsad, kuigi ma teadlik olen, et

just tööliskond vaatamata raskele tööle ja raskele majanduslikule olukorrale on kõige enam oma isamaalist meelt ja rahvuslikku kohusetannet tõestanud.

Mobilisatsiooni alguses mina avalikus raadiosõnavõtus tunnustasin eesti tööliste eeskujulikku isamaalist hoiakut ja täna, meie saatuslikema vabaduspäeva puhul, pidasin oma kohuseks olla meie parimate patrioottide — eesti tööliste — keskel, kelle süda med on meie väeosade juures ja kelle käed valmistavad meie sõdureile vajalikku varustust.

Eesti töölised ja eesti sõdurid — need on eesti rahva tugevaimad alustoed ja nemad ehitavad eesti rahvale tulevikku.

Riigimehe kohuseks on ettenägelik olla ja mõjutamatult ning kavakindlalt kõike seda teha, mis rahva hüvanguks tarvis on.

Mina olen praegu eesti rahva kõrgeim ametikandja ja minu kohus oli kõiki rahvuslikke jõude tulevatele katsumistele ja raskustele ette valmistada. Kõigi muude ülesannete seas oli minu tähtsaimaks kohuseks hoolitseda eesti rahva kaitsejõu uuesti ülesehitamise eest. Paljudel oli tol ajal arusaamatu, miks ma nii väga Eesti Leegioni asutamist taotlesin. Kindralkomissar, kes meie kodumaa küsimustes on suurt ettenägelikkust tõendanud, toetas seda taotlust ja tema püüetel läks korda Saksa Riigi Juhilt Eesti Leegioni asutamiseks käsku saada. Teil on kindlasti meeles, et Leegioni mõte tol korral sugugi mitte populaarne ei olnud. Leegioni vastu tehti palju propagandat ja avalikkusel oli vähe huvi Leegioni vastu. Eriti puudus igasugune arusaamine sellest, et Leegion kodumaalt kaugel väljaõppe sai.

Rõõmuks võin ma öelda, et tuhanded eesti mehed on tõendanud suurt poliitilist ettenägelikkust vabatahtlikult Leegioni astumisega.

Oma külaskäikudel Leegioni väljaõppelaagris võisin ma kindlaks teha, et Eesti Leegioni mehed on poliitiliselt küpsed inimesed, kes meie rahva saatuse küsimusi õieti mõistnud ja poliitilistes küsimustes hoopis teisiti otsustavad kui mõnedki nende rahvuskaaslastest. Eesti Leegioni mehed ei lasknud end mitte mõjutada ühepäeva arvamustest ja võisid kaugel kodumaast segamatult anduda ettevalmistumisele tulevaste ülesannete jaoks.

Nüüd on need mehed kodumaal ja moodustavad esimese hüsti väljaõpetatud ja hästi relvastatud eesti diviisi.

Üks osa neist omab 1,5-aastase sõjaväelise väljaõppe, mida isegi rahuaegadel saab pidada kõige eeskujulikumaks. Muidugi polnud see neile kerge, aga Leegioni mehed teadsid, mispärast on see tarvilik ja kandsid häämeelega kõiki raskusi selleks, et nüüd parimate sõduritena oma kodumaa piiril seista.

Kui möödunud aastal Saksa Riigi võimud meie palvel mulle volitust andsid mobilisatsiooni teostamiseks, mobiliseerisin mina meie noorima aastakäigu, sest see ei olnud sõjapidamiseks veel üldse ette valmistatud. Ei ole kellelegi saladus, kui palju minul tol korral vaenlasi oli selle mobilisatsiooni pärast. Minule heideti ette, et minul igasugune riigiõiguslik ja rahvusvaheline õigus mobilisatsiooni läbiviimiseks puudub ja ma tegelikult niiviisi eesti mehi võõrsile küüditan.

Ma pean ütlema, et tol ajal just meie noorsugu minu muredest õieti aru sai ja eeskujulikult ja täielikult mobilisatsiooniks ilmus ja selle tagajärjel sai võimalikuks, et meil tänapäev mitutuhat noort väljaõpetatud sõdurit on diviisi tagavaraks.

Ma loobusin täiesti riigiõiguslike ja rahvusvahelise õiguse küsimuste kaalutlemisest ja võtsin arvesse ainult meie rahvuslikke vajadusi. Rahvuslik vajadus nõudis aga minult selle eest hoolt kanda, et õigeks silmapilguks oleks küllaldasel arvul väljaõpetatud sõdureid ja see on ka teostatud.

(Järg 4. küljel)

Isamaaline õhtu Estonias

Kõnelesid Eesti Kutsekogude president R. Karro ja praost J. Lattik

Vabaduspäeva eelõhtul toimus Estonia kontsertsaalis Eesti Kutsekogude korraldusel isamaaline õhtu.

Õhtust võttis osa tulvil saalitäis rahvast. Saal oli kaunistatud rahvuslippude ja loorberipuudega. Poodiumi kohale esiseinale oli asetatud rahvuslippude vahele Eesti vapp.

Õhtul esinesid kõnedega Eesti Kutsekogude president Roman Karro ja praost Jaan Lattik.

Kunstilise osa eest hoolitses rida soliste, ühe kaitsepataljoni orkester Fr. Tammari juhatusel ja meeskoor Eesti Laulumehed A. Valmeti juhatusel.

Major Rebasele annetati Rüütlirist

Uus kõrge tunnustus eesti sõjamehevaprusele

Tallinnast, 25. veebruaril (DNB). Führer annetas 23. veebruaril major Rebasele Rüütliristi.

I. klassi raudristid major Rebase pataljoni võitlejatele

Nagu juba teatatud, on seniajani antud major Rebase pataljoni koosseisus võitlevatele eesti vabatahtlikele 111 raudristi, neist 11 esimese klassi raudristi. Nagu nüüd selgunud, on esimese klassi raudristi saajateks ohvitseride hulgast — kapten Liht, ül-leitnant Jürissaar ja leitnandid Raid ja Virkus. Allujatidest on I kl. raudristi saanud veel veltveeblid Küttim ja Kariste, allohvitser Paales ning kapralid Punder ja Kivi. Major Rebane ise on saanud I kl. raudristi juba eelmisel aastal.

Ülemleitnant Kuusik †

Hiljutistes lahingutes idarindel leidis vangelassurma ülemleitnant Leo Kuusik, kes algas oma sõjateekonda idavaenlase vastu Sonda metsavendade üksuse juhina, jatkates seda hiljem ohvitserina eesti pataljonide koosseisus.

Välja arvatud lühemaajaline viibimine haavatuna haiglas, on ül. ltn. Kuusik vahetpidamata viibinud ida võitlustandrel, kus ta sõjalisi teeneid on hinnatud II klassi Raudristiga, kõigi idaala vahvusmedalitega, hõbedase rünnakmärgiga, talvesõjamärgiga ja tunnustuskirjadega Saksa väejuhatuse esindajailt.

Pühapäeval Paides vaimulik kontsert

Pühapäeval toimub Paide Püha-Risti kirikus vaimulik kontsert. Kontserdil on kaastegevad sopran Liidia Aadre, bariton Vootele Veikat ning Peeter Paul Lüdig orelil.

Piirisaar vallutati tagasi

Eesti vabatahtlikud kõrvaldasid bolshevike sillapea loode pool Narvat. — Vaenlane kaotas järjekordsel terrorrünnakul 166 lennukit

Führeri peakorterist, 25. veebr. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krivoi Rogi ja Svenigorodka ruumis nurjusid ka eile bolshevikkude rünnakud. Meie rünnakud lääne pool Svenigorodkat ja piirkonnas lõuna pool Prnjeti soid tegid visale vaenlase vastupanule vaatamata uusi edusamme.

Lõuna pool Beresinat ja põhja pool Bogatshevi kestavad rasked võitlused end järjest tugevdava vaenlasega. Nõukogude katsed, jõuda välja Beresina põhjakaldale, varisesid vihastes metsalahingutes kokku. Bogatshevi linn jäeti 24. veebruari ööl peale kõigi seadmete purustamist maha. Kaugemal põhja pool paiskasid meie väed ettetunginud nõukogude üksused vasturünnakuga tagasi ja hävitasid ühe läbimurdnud vaenlase võitlusüksuse. Tugevad lahingu- ja võitluslennukiteüksused toetasid armee võitlusi, põhjustades vaenlasele kõrgeid inim- ja materjalikaotusi.

Ka kago pool Vitebskit varisesid nõukogude rünnakud ja korduvad katsed üht sissemurrukohta laiendada 17 vaenlase tanki hävitamise järele kokku.

Pihkva-Luuga raudtee ja Pihkva järve vahel teostasid nõukogud oma uuesti võitlusse paisatud vägedega korduvaid läbimurrorünnakuid. Need nurjusid osalt vasturünnakute tõttu. Meie väed vallutasid Peipsil Piirisaare tagasi, hoolimata visast vaelase vastupanust, tõrjudes rea bolshevikkude vasturünnakuid.

Kuna edela pool Narvat jäid ägedad bolshevikkude rünnakud tagajärjetuiks, tõi loode pool linna ühe eesti vabatahtlikkude üksuse rünnak visa võitluse järele kaasa ühe vaenlase sillapea kõrvaldamise üle Narva.

Itaalias ei leidnud aset mingit nimetamisväärset võitlustegevust.

Meie kaugevõitluspatareid jätkasid hea eduga vaenlase laevalaadimiste takistamist Nettuno ruumis, samuti ka vaenlase järelveoliikluse tulistamist.

24. veebruari keskpäeval teostasid põhja-ameerika pommilennukite üksused tugeva jahilennukite kaitse all terrorirünnakuid mõningate kohtade vastu Põhja-, Kesk- ja Lõuna-Saksamaal, kusjuures kahjusid tekkis eriti Schweinfurti ja Gotha linnades.

Möödunud ööl teostasid briti pommilennukiteüksused taas terrorirünnaku Schweinfurtile. Peale selle heitsid vaenlase häirelennukid pomme asulatele Lääne-Saksamaal.

Meie õhutõrjejõud hävitasid nende rünnakute puhul 166 vaenlase lennukit, nende hulgas 143 neljamootorilist pommilennukit.

Saksa õhujud teostasid möödunud ööl taas eduka suurrünnaku Londonile.

Kiirpaadid uputasid möödunud ööl Kanali põhjasuudmes ühest hävitajatest julgestatud briti konvoist ühe auriku 2000 brt. ja torpedoerisid veel kaht laeva kokku 3000 brt. Nende laevade uppumine on tõenäoline.

Briti kiirpaadid kandsid tagajärjetu katse juures, rünnata tagasipööravat saksa üksust, tunduvaid kahjusid. Meie paadid pöördusid täiel arvul ja ilma kaotusteta oma baasidesse tagasi.

Narva lõigus elavnes võitlustegevus

Idarindel kestavad ägedad tõrjelahingud. — Saksa õhukaitse uhke edu. Uus raske rünnak Londonile

Führeri peakorterist, 24. veebruaril. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Krivoi Rogi ruumis oli võitlustegevus väikeem kui eelmistel päevadel, mitu enamlaste pealetungi löödi tagasi. Meie rünnak lääne pool Zvenigorodkat võitis pinda juure.

Ida pool Žaškovit nurjusid ka eile erilise kangelaelsusega teostatud enamlaste rünnakud, kusjuures hävitati hulk vaenlase tanke.

Zaslavi juures ja piirkonnas lõuna pool Pripeti soid arenevad meiepoolsed rünnakud edukalt.

Lõuna pool Berezinat, põhja pool Rogatševi, samuti kagu pool Vitebskit vältavad tõrjevõitlused raugematu ägedusega. Meie väed ajasid nurja kõik vaenlase läbimurrukatsed, riivistasid kohalikud sissmurrud või puhastasid need ja tekitasid vaenlasele suuri kaotusi inimeste ja materjalide poolest.

Ilmjärve ja Peipsi vahel nurjusid enamlaste katsed mõlemal pool Dno'd ja lääne pool Pihkva—Luuga raudteed meie taandumisliikumisist läbi lüüa.

Narva ruumis elavnes võitlustegevus uuesti. Meiepoolne rünnak ühe eelmise päeva sissemurru kõrvaldamiseks tegi edusamme, hoolimata vaenlase tugevaist vasturünnakuist.

Itaalias parandati löökrühmade tegevusega Nettuno sillapea mõnes rindelõigus meie seisukoht.

Lõuna pool Apriliat ümberpiiratud vaenlase jõud suruti kokku kitsale alale, hoolimata vastase visast vastupanust, kusjuures võeti üle 400 vangi. Mitu vaenlase kergendusrünnakut, mida toetas tugev kahurite ja laevasuurtükkide tuli, varises kokku meie tõrjetules.

Kangelaskepatareid tulistasid vaenlase väljalaadimisi Nettuno ruumis tugeva mõjuga ja sundisid mitu prahilaeva tagasi pöörama.

Lõnnarindel nurjusid vaenlase rünnakud kirde pool Castelfortet. Vastase katsed üle Gari tulla aeti nurja.

Teistelt rinnetelt ei teatata erilisest võitlusest.

Eile keskpäeval lendas Põhja-Ameerika pommituslennukite üksus jahilennukite tugeva kaitse all Lõuna-Saksa piirkondadesse. Meie õhukaitsejõud, mis kiiresti tegevusse astusid, takistasid vaenlasel teostamast koondatud rünnakut, mida ta oli kavatsenud. Õhuvõitlustes ja õhutõrjesuurtükiväe poolt tulistati alla 45 vaenlase lennukit, nendest 42 pommituslennukit. Seega kaotas vaenlane peagu poole tegevusse rakendatud pommituslennukite arvust.

Möödunud ööl heitsid mõned vaenlase häirimislennukid pomme Lääne-Saksa asulatele.

Rasked Saksa võitluslennukite üksused teostasid uue mõjuva suurrünnaku Londonile, mis põhjustas laialdasi tulikahjusid ja hävitusi mitmes Londoni linnaosas.

Nõukogude lennukid heitsid pomme Stokholmile

Tekkis ainelisi kahjusid, mitu isikut sai vigastada

Stokholm, 23. 2 (DNB) Nagu Rootsi sõjaväestaabi õhukaitseosakond teatab, ilmusid teisipäeval idast Stokholmi skääride kohale tundmatu päritoluga lennukid, mis tiirlesid ka Stokholmi ja Stränguäsi kohal, kusjuures pandi tähele hädasignaale. Samaaegselt heideti pomme Stokholmi lõunapoolsele eeslinnale, Hammarbyöidenile ja Arstale. Üks lennuk kadus põledes põhja suunas. Pealeselle heideti pomme ka Strängnäsile.

Ühtlasi teatatakse raskest plahvatusest kella 21 paiku Stokholmi lõunapoolses linnaosas, mille tõttu purunesid paljudes linnaosades aknaruudud. Kildude ja pommide järgi tehti kindlaks, et pommid olid heidetud eranditult Nõukogude lennukeilt. Strängnäsis lendas üks lennukeid madalalt üle kasarmute ja heitis nende lähedusse kolm pommi. Kaks sõdurit said haavata.

Stokholmis, mille lõunaosas heideti rida pomme, sai kaks inimest tõsiselt vigastada. Kümned tuhanded aknaruudud on purustatud. Üks pommidest purustas vabaõhuteatri, kus tekkis 5—6 meetrilise läbimõõduga ja mitme meetri sügavune pommikrauter. Killud kahjustasid ka kauplusi, korterisisseseadeid jne.

Asjatundjate arvamuste kohaselt oli siin tegemist 200-, 100- ja 15-kiloste ning rea valgustuspommidega. Üks lennukeist andis hädasignaale, mispeale lülitati lennuväljadel sisse valgustustuled. Põledes läände lennanud lennuki saatuse kohta puuduvad andmed.

Elanikkonna hulgas tekkis suur paanika. Politsei- ja haigeautod kihutasid läbi linna. Raskemini kannatada saanud linnaosa Ringvägeni juures suleti politsei poolt.

Stokholm, 23. 2. (DNB) Stokholmi ajakirjanduse kommentaarides Nõukogude pommide heitmise kohta Stokholmile küsitakse, kuidas oli võimalik, et nõukogude lendurid heitsid pomme heledasti valgustatud linnale. Nad oleksid ju pidanud nägema, et lendasid üle erapooletu maa, kirjutab „Stockholms Tidningen“. Ja kui nad sellest hoolimata heitsid alla oma pommikoorma, siis oli see täiesti vastutustundetu. Siin on tegemist tõsise neutraliteedirikkumisega. Võõrailt lennukeilt, kes annavad hädasignaale, ei oodata muidugi vaenulist tegevust, seega on seletatav ka õhutõrje vaikimine.

„Svenska Dagbladet“ nimetab pommiheiteid tõsiseks asjaks. Oodatakse, et võimud toimetavad põhjaliku juurdluse ja võtavad tarvitusele tõhusaid abinõusid, et väitida niisuguste sündmuste kordumist.

Nõukogud pommitasid Hammerfesti Norras

Oslo, 22. 2. (DNB) Hammerfesti linna pommitamise pärast teeb „Aftonposten“ teravaid etteheiteid põgenenud Norra kuningale ja valitsusele, kelle õlgadele langevat moraalne vastutus Hammerfesti pommitamise eest bolshevike poolt. Tõenäoliselt võib pagulasvalitsus Londonis lähemal ajal juba teatada, et kuningas on tervele reale bolshevikele annud aumärke, et ergutada neid jatkama oma pommitusrünnakuid Norra linnadele ja laevadele.

Suri Paide linnasekretär Jaan Ülem

Kesknädalal suri Paides kauaaegne Paide linnavalitsuse sekretär ja Paide linna perekonnaseisuametnik Jaan Ülem. Lahkunut tunti kohapeal kui äärmiselt täpset ja kohusetruud ametnikku, kes täie innu ja andumusega oma töösse ja kohustustesse suhtus. Kadunut jäid leinama peale omaste palju tuttavaid ning sõpru.

TULEK KODUMAALE

„Eesti tulevik, see meie kõikide siht, mille eest tuleb surra või võita!“

Tartu tinnapea Keerdoja tervitab Eesti Brigaadi pataljonikomandör kapten Riipalu saabumisel kodumaale.

SS-PK. On üks paljudest talviseist hilisõhtuist eesliini võitluspunkris. Vilkuv küünlaleek valgustab nõrgalt ahtakest ruumi. Väikeses plekkahjus on puud juba põlenud söeni, nende kahvatupunane helk paiskab värisevaid varje vastasseinale. Vaikus lasub üle ruumi. Väsinuna päevaseist askeldusist ja tööst on langenud raske uni noorte grenaderide silmalaugudele, kostubvaid nende sügav hingamine. Väljas tuisuses õhtupimeduses seisavad vahipostid, vestlevad tasakesi teineteisega. Taamal ragistavad kuulipildujad, alt järvelt tõusevad valgustusraketid: valged, punased, rohelised. Meie luurerühm on täna õhtul väljas. Nähtavasti on vaenlane neid märganud ja avanud tule oma järve teiselpool kaldal asetsevaist kuulipildujaist, või tulistavad nende valvepostid tavalist häirimistuld lastes tühjaks eesseisvat maastikku, sest sellisest pimedusest ja lumesajust on võimatu midagi eraldada. See on talveõhtu rindel, mis ei erine millegagi kümneist samasuguseist.

Siis aga kuuldub teelt lähenevat mootorratta põrinat. See on rügemendi virgats, kes teel tähtsa korraldusega pataljoni staapi. Vaevalt on ta saanud siseneda pataljoniülema punkrisse, rapatada lund mantlilt ja ulatada pataljoniadjutandile üle läkitatud sõnumi, kui see, heitnud pilgu kirjaridadele annab paberi edasi pataljoniülemale. Varjatud rõõmutunde vari libiseb üle viimase näo nagu mingi eriline läige sigineb selle noore Eesti brigaadi ohvitseri silmadesse. Eks ütle need sõnad seal paberil paljugi: 2 tunni vältel olgu kogu pataljon täiesti marsivalmis, et lahkuda seniseist positsioonidest. See ei väljenda ju otsekohe midagi erilist, ent selle taga seisab siiski midagi väga tähtsat ja kauaoodatut — Eesti brigaad vahetatakse välja, et teda viia põhjapoole oma koduradadele, kus vaenlane on muutunud juba ohtlikuks ähvardades sirutada kätt kodupinna järele. Päevi oli juba oodatud pinevusega hetke, millal tuleb teade väljavahetusest. Ja nüüd on see lõppeks saabunud. Viivu pärast juba kannavad pataljoni virgatsid sõnumid edasi kompaniidesse, kompaniist läheb see edasi rühmadesse, rühmadest jagudesse ja sealt edasi mehelt mehele. Kõrgendatud varjundiga hääles lausub järgmise vahetuse tunnimees eelmisele vahetusele: „Me läheme ära, läheme Eesti piiridele nüüd!“ See on nagu mingi ebatavaline elevus, mis on haaranud kõiki. Innu ja agarusega asutakse asjade korraldamisele ning tublisti enne kindlaksmääratud aega on kogu pataljon rännakukorras. Peas aga vasardub kõigil vaid üks mõte: kodumaa.

*

Ööpimeduses liiguvad rännakkolonnid hangetunud teel. Tasa kolksatuvad relvad, lumi rudiseb reejalaste all. Need on Eesti brigaadi grenaderid, kes on äsja lahkunud oma positsioonidest ja marsivad nüüd tahapoole ühe raudteejaama suunas, kust neid rongirattad peavad kandma kodumaa poole. Seljataha jäävad tuttavad metsasalud, järv ja külaahervared — nende pärast oli peetud kord raskeid heitlusi. Rajuseil novembrikuupäevil, kui Eesti brigaad paisati siin lahingusse, oli iga sammutäis maad siin võidetud. Selle eest oli makstud verehinda. Ja sangarlikult oli kaitstud neid kohti. Nüüd aga anti nende hoidmine teiste kätesse, sest kutsuvad kodumaa rajad. Punkriseinale järvekalda metsaserva jäi ilutsema eestikeelne silt, lumememmgi kaevikus vibutama oma keppi Ivani suunas. Need jäid mälestuseks sellest, et siin võitlesid kord eesti poisid.

Kilomeetrid kaovad marssides. Ööpimedusest hakkab selginema hommik. Mitmeid külasid on jäänud seljataha. Siis möödub marsikolonn teeveert palistavast mitmekordsest valgete puuristide reast. Kiivrid ristidel kõigavad nõrgas hommikutuules, lumeräitsakad langevad kalmukünkaile. Hüvasti poisid — puhake rahus! Teie andsite oma parima! Koos tulime siia õppelaagri väljakuilt, koos tormasime lahingusse, kuid nüüd peame jätma teid siia, sest kutsuvad uued lahinguteed: kutsub kodumaa! Kuid vaimus teie tulete kaasa meiega kodumaale!

*

Pisut karges talveõhtutaevas säravad tardunud tähed. Lumiseil lagendikel lasub vaikus. Üksiku raudteeliini ääres on süüdatud lõkketuled. Nende ümber istuvad grenaderid, et soojendada oma külmast läbi imbunud ihuliikmeid. Mõned neist on tõmbunud kerra ja sulgenud silmad ning vaibunud väsinuna rännakust raskesse unne. Kindlasti viibivad nad hetkel unes oma endiseil lahinguväljadel või koduradadel omaste keskel. Teised istuvad vahtides üksisilmi loitvasse tulle ja eks keerle nendegi mõtted kõige möödunu ja eelseisva ümber. Samaaegselt toimub veokite ja hobuste rongile laadimine. Rasked veomasinad veerevad vaguniplatvormile. Agaralt kostavad haamrilöögid — klotsidega kinnitatakse masinaid platvormide külge. Hobused hirnuvad, tammuvad rahutult kohapeal, oodates rongile asetamist. Paari tunni möödudes ongi kõik sõidukorras: nii mehed, masinad, vankrid kui ka hobused. Vedur vilistab, vagunid tõmblevad, rattad hakkavad veerema — algab sõit kodumaa poole.

Läbi hämaruse tormab rong. Paar päeva on oldud juba teel. Varsti peaks saabuma Eesti piir. Kõik mehed rongil on elevil. Seistakse vaguniustel või lahtisel platvormil. Juba tasandabki rong käiku. Vilksatavad punased signaal-tuled ja tumedad jaamahoonete kontuurid. Oleme Valgas, oleme saabunud kodumaale! Vainustusega tervitab jaamaperroonile kogunenud rahvahulk oma sõdureid. Seal süleleb juba ema oma poega, mees oma naist, ootab hallpäine isa, pakk käes oma rindelt saabunud poega. Esimene tervitus kodumaal on südamlik. Taas on Eesti brigaadi grenaderid oma kodumaal. Nad on tulnud kodumaa raskemal tunnil, et vabastada teda ähvardavast vaenlasest. „Eesti tulevik, see meie kõikide siht, mille eest tuleb surra või võita!“ — kõlab rongilt grenaderide võimas laul. „Siin rahvas rahvale...“ — sõnad kaovad juba liikuma hakanud rongirataste müriasse. Kodumaa lumiste nurmede ja metsade vahelt kannab rong meid edasi põhja poole — võitlema eesti saatuse eest!

Eesti Brigaadi üksused kodumaale saabumisel mahalaadimist toimetamas.

Olukord meie välis- ja siserindel veerand sajandi eest

Punase laine vaibumine 1919. a. kevadel meie kindla idamüüri vastu

Noore eesti rahvaväe kiire relvaedu oli Eestit laastavad punaväe üksused paisanud 1919. a. jaanuaris järsu löögiga idaraja taha. Seliest üllatushoobist toibudes alustas vaenlane just meie esimese ametlikult pühitsetava Vabaduspäeva paiku uusi ohtlikke operatsioone, et likvideerida Eesti iseseisvust.

Järgnev võitlus Nõukogude-Venega 1919. a. talvel kujunes Eesti vägedele eriti kurnavaks selle tõttu, et punaväe juhatus otsustas meie vastu üle miana energilisele vastupealetungile. Nähtavasti luges vastane meie sügavat sissetungi Petrogradi, Pihkva, Volmari ja Marienburgi suunas niivõrd ohtlikuks, et selle likvideerimisele asuti esimeses järjekorras. Suurejooneline pealetungi läbiviimiseks kõvendati meie vastu teotsevat 7. armeed ja punast Läti kütiarmeed järjekindlalt uute värskete jõududega, kusjuures korduvalt organiseeriti ümber ka vägede kõrgem juhtimine. Üldiselt küll punaväe ülemjuhatus ei suutnud tollalgi toimida kindlate ja sirgjooneliste põhimõtete järgi, nagu seda tegi Eesti ülemjuhatus, vaid katsetas ja improviseeris kaua aega, mis kergendas meie alakaalus olevate vägede seisukorda tunduvalt.

Läti punase kütiarmee eeskujul otsustati 18. veebr. 1919 Pihkvas peetud suuremal nõupidamisel, millest muu seas võtsid osa ka jnut L. Trotski ja Eesti Töörahva Kommuuna esimees Jaan Anvelt, luua punane eesti armee. „Iseseisva“ eesti armee loomisega loodeti nimelt anda uut jõudu ja tõuget meie vastu teotsevaile eesti punaväe osadele oma kodumaa „vabastamiseks“.

Kui nüüd vaadelda sõjalist olukorda eririnnete kaupa, siis Viru rindel jõudis vaenlase surve haripunktile just veebruari teisel poolel, kuigi vastupealetungi üritused kordusid veel ka märtsis. Paar päeva enne Vabaduspäeva algasid punased suurte jõududega pealetungi Narva linna ja Narva-Jõesuu vahel, eesmärgiga vallutada Riigi küla piirkond. Vaenlase äge suurtükituli oli 22. — 25. veebruarini suunatud eriti Narva linnale. Lasti välja vähemalt 2500 kerget ja rasket mürsku, mis tekitas kaetusi väeosades ja kohalike elanike hulgas. Nii sai pommituse tagajärjel neil päevil linnaelanikest surma 22 inimest ja haavata sama palju. Mürskudest vigastati 135 maja. Linna pommitamine tekitas ärevust elanike hulgas, kelledest paljud lahkusid linnast. Enamik Narva elanikke aga kohanes pikapeale suurtükitulega ja leppis sellega kui paratamatu sõjanähtega.

Meie rahvaväe sangarlikud pingutused suutsid aga pareerida kõik punaste meeleheitlikud katsed Eesti idavärava põhjas — Narva — taasvallutamiseks. Seejuures kandsid bolshevikud erakordselt kõrgeid kaotusi. Selletõttu langes tunduvalt N.-Vene väeosade meeleolu. Hoolimata kõrgemate staapide kurjadest käskudest — vallutada Narva — vaibus aktiivne tegevus nende poolt varsti. Meie kodumaa võis jälle viivuks kergemalt hinge tõmmata.

Punaväe üldise tegevuskava kohaselt pidi ta vastupealetung meie lõunarindel kujunema hoopis jõulisemaks ja ägedamaks kui põhjas. Nii see ka tegelikult sündis. Olid ju sinna koondatud parimad kommunistlikud väeosad, eeskätt punased läti kütid.

Üheks rünnakute raskuspunktiks kujunes siin meie noorima maakonna — Petserimaa — süda: Petseri linn. Selle vastu anti N.- Vene 10. diviisile uus rünnakukäsk just vabariigi aastapäeval 1919. Kuigi Petseri tuli vaenlasele märtsi keskel loovutada, oli ka siin eesti vägede vastupanu äärmiselt visa, kuivõrd lõpuks kogu vaenlase rünnakuenergia ja varud, mille tõttu oli kevadel võimalik anda omalt poolt vastulööki, mis tõi meie kätte vana, ajaloolise Pihkva. Lõunarinde operatsioonides löid otsustaval hetkel sekka ka soome „põhja pojad“, mõjustades tõhusalt sündmuste arengu käändumist meie kasuks.

Nagu tänapäevalgi, nii püüdis vaenlane otsese sõjalise tegevuse kõrval saavutada oma sihte ka sisemise õõnestustööga. Propaganda suunati eeskätt meie rahvaväe nõrgestamiseks. Oli ju võimane enamlaste kõige ohtlikum vastane. Ta oli enamlust löönud kahekordselt: moraalselt — sisemaal, oma võidukate relvadega — rindel. Tugeva ning kindla kaitsemüürina seisis ta nüüd sise- ja välisvaenlaste vahel, takistades nende ühinemist teineteisega. See müür taheti purustada. Teist teed enamlastel Eesti Vabariigis võidulepääsemiseks ei olnud.

Võitlust rahvaväega alustati ägeda kihutustööga mobiliseeritavate meeste hulgas ja ka väeosades. Selle teostamiseks saadeti üle maa välja hulk rändagitaatoreid. Targu ja ettevaatlikult püüdsid need meestele seletada, et olevat mõtlematu ja äärmiselt kardetav minna sõdima „suure ja vägeva Venemaa“ vastu, kelle sõjaväed on alustanud uusi kallaletunge ning tulevad varsti jälle tagasi. Olevat üldse mõttetu võidelda enamlusega nüüd, „kus terve maailm on keemas ja igal pool valmib töörahva vastuhakkamine.“ Ent tühistele sõnadele pole eestlane kunagi pööranud erilist tähelepanu. Kommunistlik kihutustöö mobiliseeritavate hulgas langes seega üldiselt vähevastuvõtlikule pinnale. Peaaegu mingit edu ei olnud nende urgitsemistel ka väeosades. Eesti rahvaväe ideoloogiline alus — võitlus oma kodumaa vabaduse ja parema tuleviku eest, samuti rahvaväe siseelu, distsipliin, suhted sõduri ja ohvitseri vahel olid selleks liiga tugevad, et neid oleks suudetud vapustada tühjade sõnadega ja ähvardustega inimeste poolt, kes on alati võõraiks jäänud eesti rahva püüetele ja hingeelule.

Maal ja linnades oli kommunistliku kihutustöö peamiseks eesmärgiks maatameeste ja tööliste ülesässitamine. Agitatsiooni püüti igapidi kohandada nende sisepoliitiliste meeleoludega, mis tol ajal valitsesid rahva hulgas. Kuid eesti rahvas oli poliitiliselt selleks juba liiga küps, kui et ta oleks läinud Moskva käsilaste liimile. Ainult Saaremaal õnnestus bolshevikkudel provotseerida rahutusi, mis aga meie valitsusvõimude poolt sõjaväe abil kohe kindlal käel likvideeriti. Nii osutas noor vabariik ka oma siserindel kainet ja rahulikku meelekindlust.

— Ajad on muutlikud, inimesed aga jäävad peaaegu samadeks. Nagu veerand sajandit tagasi, nii käib võitlus ka tänapäeval peaaegu samadel rinnetel. Bolshevikkude võtted on muutunud vahepeal küll aina metsikumateks ja salakavalamateks. Kuid ka eesti rahva sisemine tugevus on vahepeal sellele vastavalt kasvanud ja meie poolt antava vastulöögi tulemus ei saa olla mingit kahtlust: nagu toona, nii säästame ka nüüd oma kodumaa bolshevistliku mõrvar-koletise eest!

Igaühe kohus on praegu ise pakkuda end võitluseks

Tulen otseteed Londonist . . .

1942 aasta lõpul külastas Inglismaad Lõuna-Ameerika ärimees Maris da Costa. Puutudes kokku nii tsiviil- kui ka sõjameeste ringkondadega, kuulis ta nii mõnegi arvustuse inglise sõjaliste abinõude üle. Talle puutus silma hulk väärnähteid ja puudusi rahva toitlustamise alal, üldine moraali langus, kuritegevuse kohutav tõus jne. Kuna meid huvitavad eriti tavalise inglise kodaniku vaated käimasoleva sõja kohta, siis esitame alamal mõned katked neist kõnelustest.

Üks Londoni advokaat jutustab:

„Olime kõik rõõmsad, kui ameeriklased ja väike osa meie vägesid novembris Põhja-Aafrikas maabusid. Kuna meile niipalju oli kõneldud teisest rindest, uskusime, et asjad nüüd hakkavad veerema. Kuid ka see lootus oli suur pettumus. Paistab, et meie ja ameeriklased selles sõjas asume halva tähe all. Kõik, mida meie ka ei alga, satub peagi ummikusse.

Nõukogude rindel olevat olukord „meile“ parem. Ma ei saa ikka veel harjuda sõnaga „m e i l e“, kui on tegemist nõukogudega. Loomulikult on nad meie liitlased ja kui nad nii kangekaelselt ei võitleks, kes teab, mis meist Inglismaal oleks juba saanud. Võib-olla oleks vastane ammugi meie maale tunginud. Aga mõte, et meie võidame vaid tänu nõukogudele, see ei meeldi mulle sugugi.

Olen igatahes lady Asteriga ühel arvamisel. Ta ütles mõne kuu eest alamkojas järgmist: „Nõukogud ei sõdi meie eest. Nemad sõdivad vaid iseenda eest.“ See lause tekitas tol ajal skandaali. Öeldi, et nii avalikult sellest kõnelda ei tohiks. Kui temalt nõuti vabandust, siis kirjutas ta ajalehes „New Chronicle:“ Venemaa, Venemaa! See on kõik, mida meie loeme lehtedest ja mida kuuleme raadiost. Nemad sõdivad sama vaenlase vastu, aga nad sõdivad enda eest, samuti meie.“ Leian, et lady Astoril on selles õigus. Kahju on vaid et Inglismaal seda avalikult ei tohi ütelda. Päälegi oleme liiga palju kuulnud, mis Venes revolutsiooni ajal ja pääle selle sündis. Võib-olla peetakse mind egoistiks, aga nõnda ma mõtlen ja ma olen juba liiga vana, et veel oma vaateid muuta“.

Kolonel Mac Pherson'iga oli mul mitu huvitavat kõnelust. Üks viimastest on mulle eriti mällu jäänud. Olime tol õhtul üksinda kodus ja ma viisin jutu Inglismaa liitlastele.

Mina pean seda reklaami liitlastest väga kahjulikuks. Tegelikult on kõik Euroopa maad, mis selles sõjas inglise poolele olid kistud, võitluse ammugi lõpetanud. Nemad ei jõudnud võitlust pidada ja meie ei jõudnud neid aidata. Nende maade rahvad on võitluse lõpetanud, „sõda“ peavad edasi ainult mõned nende poliitikud, kellest suurem osa siin Londonis istub. Sama lugu oli eelmises maailmasõjas. Ja mis on vägevate liitlaste reklaamimise tagajärg? Inglise mehed mõtlevad: kui meil on niipalju liitlasi, miks pean siis mina veel võitlema?“

„Aga Teil on ju ka teisi liitlasi,“ ütlesin vahele.

„Ja, vaadake, jäävad üldse järele kolm. — Inglismaa, USA ja Nõukogud. Teate, mis see tähendab? Ei midagi muud, kui et selles sõjas käib võitlus imperialismi pärast. Inglismaa, USA ja Nõukogude imperialism sõdivad kõrvuti. Mis sünnib aga siis, kui nad võidavad? Mina isiklikult ei usu küll nende võidusse, sest kõik meie poliitikute lootused, et Saksamaa sama rumala sammu astub, nagu ta seda tegi esimese maailmasõja ajal, ei täitu. Võita võib sakslasi nii sõjaliselt kui ka moraalselt ainult siis, kui neil revolutsioon tekiks. Kuid seekord ei lähe asi niikaugele.

Oletame siiski, et need kolm liitlast peaksid võitma. Siis on loomulikult suuremad õigused sellel, kes rohkem teinud, rohkem panust annud. Et Inglismaa see maa on, kes on kõige vähem teinud, on kindel. Nii pole temal siis kuigi palju ütelda. Meie poliitikud teevad küll näo, nagu ei näeks nad seda, aga sellega ei kaotata tõsiolusid. Loomulikult näitame väliselt, et oleme sõbrad ameeriklastega ja nõukogudega. Aga katsuge Inglismaal ringi käia, siis näete, kui vähe ameeriklased meid armastavad, nõukogudest kõnelemata.

Käige pisut Inglismaal ringi ja kuulake, kuidas käesoleva sõja vältel on kasvanud juudivastane meeleolu.

Ei, meie ei salli ameeriklasi, võibolla alateadlikult, kuna tunneme, et peame nende ees samm-sammult taganema. Nende elustiil on teine. Meie peame neid kasvatamatuteks ning mittetsiviliseerituks. Kas see pole tõesti naljakas, et meie sakslasi, hoolimata aastate pikkusest propagandast, siiski kõrgesti tsiviliseeritud ja kultuurseks rahvaks peame?!“

„Ja Nõukogude Liit?“ küsisin lõpuks.

„Meil öeldakse: „Our Russian Ally“ — meie vene liitlane. Mul läheb süda halvaks, kui kuulen seda lauset raadios; eriti, kui kuulen, et mängitakse kõrvuti „Jumal õnnista Kuningat“ (inglise hümn) ja tsaari tapjate internatsionaali. Siis tunnen, et see on selge jumalateotus. Kõikides Inglismaa külades on asutatud Anglo-sowjeti komiteid. Nendes seletatakse, kui vagaks ja uskmatuks on muutunud jumalasalgajad ja preestritetapjad. Korraga on kõik bolševikkude tapmised ja hirmuteod Venes tühjaks loraks osutunud. Miks aga siis omal ajal sellest valetati? — Kuna siis oli meile ükskõik, kas nõukogud on meie vaenlane või mitte. Olime iseseisev Inglismaa. Täna aga oleme niikaugel, et peame suurte vabandustega kõike tagasi võtma, mida tol korral õieti teatasime. See on nüüd meie suur ja vägev Britannia! Tegema peame aga seda sellepärast, et meie muidu sõjaga Saksamaa vastu, millise nii kergemeelselt algasime, kunagi elus hakkama ei saaks. Churchill usub ikka veel et ta sakslasi, nende linnade ja tööstuste pommitamistega, võidab. Ta usub tõesti, et ta sõja võidab, kui ta mõnda saksa linna järjekindlalt nädalate või kuude viisi pommitab, kuni selle linna kodanikud ütleksid: „Nüüd aitab meile“. Aga egas mõne kodaniku ütlus ei lõpeta veel sõjategevust!

Mis ta saavutaks sellega? Kas ta murrab, naisi ja lapsi pommitades, nende ja teiste moraali? Seda ei sündinud isegi *meil* Londonis, kuigi meie juures tõrje ja abistus on hoopis halvemini organiseeritud kui Saksas!

Meil Inglismaal on, tänu Jumalale, veel olemas inimesi, kes selge mõistusega. Loodetavasti muutuvad nende ideed ka üldsuse omadeks.

Olen elus kogenud, et ei saa üht suurt rahvast, nagu sakslased, seina äärde suruda või teisele kohale asetada. Ei saa kõnelda väikeste rahvaste õigustest, kui ei tunnustata suure rahva õigusi.“

Niipalju inglase jutustusest. Tervel oma Inglismaal viibimise ajal aga ei saanud ma ühtegi vastust küsimusele: „Mis on Inglismaa sõjapidamise õige põhjus?!“

Kõrgustik kolme kuusega

Mälestusi idavõitlustest külmadel ja süngetel päevadel

SS-PK.- Need olid külmad ja sünged päevad. Sadas päevast päeva ja udu seadis end kõikjal ette kui miske vaip. Külmast ja niiskusest ponsunud silmad suutsid näha vaid paarikümne meetrini ja mitte kangemale. Tunnist tundi ja päevast päeva on Eesti Brigaadi esimene rügement püsinud punaste kannal, tõstnud ja kangutanud ta välja igast põõsast, kõrgendikult ja kraavikaldalt. Pioneerid töötavad nii, et higi valgub sisse kaelusest ja kepsudes tuleb õhust puudus. Sild silla järel tuleb seada korda, et võimaldada edasitungi. Õhtuks jõutakse välja järvede joonele, mis on Eesti brigaadi poolt teostatud ennetuslöögi eesmärgiks. Rindes on kiire edasiliikumisega tekkinud lünk ja üks pataljonidest saab ülesande selle lünga riivistamiseks ja edasitungiks kuni P. külani.

Öö on udune ja külm ning ka päikesetõus ei „too mingit rõõmu grenaderidele. Niiskus ja külm on tunginud läbi riiete, rakmed on end imenud täis vett ja jäsemed on kanged. Vaenlane on end hammustanud kinni ona vastupanujoonele ja asub, ennelõunal kogu jõuga ründama. Tal õnnestub rügemendi lõunalõigul võitlusliini sisse tungida. Kuid siis tõusevad jälle maast nagu hauast juba viis päeva võidelnud eesti grenaderid, suruvad hambad kokku ja vihase vasturünnakuga heidetakse punased tagasi. Nii on see olnud juba viis päeva — ning nii peab olema ka edaspidi, sest, mis mõte oleks olnud sellel kiirustamisel ja ruttamisel järvede joonele, kui nüüd algatus oleks jäetud vaenlasele?

Kell 10 tuleb käsk: üks läti üksus välja vahetada. Pisut enne kella 11, — vaevalt saanud hinge tagasi tõmmata ja end koguda saadud valusast löögist, — asuvad punased uuesti ründama ja kangutavad end jälle meie peavõitlusliini sisse. Oleks nii kerge kirjutada, et asuti vastulöögi andmisele ja vaenlane paisati tagasi. Lahing peavõitlusliini pärast pole asjaarmastajate poksimatš, kus löök järgneb löögile ja gongilöök annab minutiks oodatud puhkuse. Seekordne grenaderide vastulöök tahab vaenlaselt võtta silmaseletuse ja kõrvakuulmise: ta antakse kahes suunas, löögiteravikuga P. ja S. külade pihta. Seekordne vastu-rünnak on veelgi ägedam, ja kellel vaenlasest ei jätku aru, jalgu või julgust tagasitõmbumiseks, jääb sinna, kuhu kiirustas teda kutsuma surm. Ühe kompanii võitluslõigus areneb eesti grenaderide vasturünnak ägedaks lähivõitluseks käsigranaatidega ja teiste lähivõitlusrelvadega ja ka sellest kuumalt heideldud paigast minnakse üle. Loetakse vaenlase langenuid. Neid saadakse üle kolmekümne.

Nüüd tõmmatakse veidi hinge. Läbi udu, niiskuse ja halluse kerkib veel hingeldavate grenaderide silme ette taamal kõrgendikul kolm kuuske. Meestel ja juhtidel on tunne, nagu lõpeks nende kolme kuusega ka nende soovide piir, nagu oleks see mingi lõpp-peatus, millest mööda poleks vaja enam lüüa. Ent need kolm sihvakat puud pole veel meie meeste valduses, ega pole ka teada, missugused kõrgendikud kerkivad nende kolme kuuse ja varemeteks muutunud küla taga. Kuid see pole enam nii tähtis. Eelalgu ainult need kolm kuuske — „kõrgendik kolme kuusega“. Nii nimetavad seda grenaderid suust suhu ja nii läheb ka jädavaks kompaniide ja pataljonide ettekannetesse.

Unteroffizier A. saab ülesande teostada luuret oma rühma lõigul. Ühest varjatud nurgast sädistab talle vastu vaenlase kuulipildujа, unteroffizier kaotab jalgade kindluse ja langeb. Kaasasolevad mehed ründavad kuulipildujat lähivõitluses. Vaenlase relv vaikib ja kuna tal pole jalgu, jääb ta veel päris kuumana grenaderide kätte. Ta ümber on langenuid, sõrmed küünistunud porisse ja muldа. Grenaderide tule all põgenevad üle- ja ellujäänud.

Järgmise päeva öö möödub rahulikult ja vaikselt. Ainult mõnes kohas areneb asi häiretuleni ja hangatavad granaadiheitjad. Aga silmad ja kõrvad on valvel ja mis nad kinni püüavad, kinnitab päris julgelt, et vaenlane kogub ja koondab oma jõude uueks rünnakuks. Kella 12 ajal tahab vaenlane tõenäoliselt rünnata. Ilm on halb ja nähtavus pole suurem asi. Kui aga meie patareid avavad tabava tõkketule, vabastavad mehed mõneks hetkeks käed relvade klammerdusest ja lähidavad sigareti. Vaatlus kinnitab meie suurtükitule tabavust ja punased loobuvad rünnakust. Seekordki jääb peale eesti grenaderide tahe. Punased rakendavad tegevusse täpsuskütid, meil on kaotusi ja see sunnib meid ettevaatusele.

Aga taamal nähakse ikkagi veel päris selgesti kolme kuuske. Ei edasiminekut ega tagasitulekut sellel päeval. Kuid mehed teavad päris kindlasti, et ega nendele seisukohtadele ei jääda — seal eespool külakõrgendikul, kolme kuuse joonel, on märksa parem hoida rinnet!

Järgnev öö on rahulik. Veidi enne keskpäeva asub vaenlane ründama tugevate jõududega. Keegi ei tea veel ta tugevust, kuid aegamööda selgub see: — ühe meie lahingus nõrgenenud kompanii vastu on juhtinud oma surve terve vaenlase pataljon. End tugevasti meie suurtükkide tõkketules veristanes tuleb see vaenlase rünnaküksus siiski läbi ühe kompanii võitluslõigu ette ja surub arvulselt vähemuses oleva kompanii vasaku tiiva tagasi. Pataljoniülem ruttab ise kohale, võtab vastulöögi juhtimise endale ja pisut hiljem istuvad mehed jälle oma endistes laskurpesades, kus vahepeal pole midagi juhtunud. Kell näitab 13.35 ja peavõitlusliin on jälle endine.

Paarkümmend minutit hiljem tuleb uus teade vaenlase uue jõududegrupi koondumises lõigust paremal asetsevas rabas. Sinna läheb vilistades rängalt meie märske ja rünnakule sealtpoolt ei jaksata enam asuda.

See oli raske päev. Võitluse ja hävituse matemaatika on külm ja tunnetets, aga tal on üks voorus: ta kõneleb vankumatust lahingutublidusest. Esimese rügemendi võitluslõigus tehti kindlaks 93 vaenlase langenut. Vaenlase haavatute hulka ei õnnestu peagu kunagi kindlaks teha — nende rohkust saab ainult verejälgede järele umbkaudselt määrata. Ustagu või mitte: eesti grenaderide kaotused sellel päeval — üks langenu ja paarkümmend haavatut.

Järgmisel päeval ründab vaenlane juba enne päikesetõusu. Tehakse kindlaks vaenlase suurema pealetungi kavatsused. Siin ja seal ilmuvad bolshevike tankid grenaderide vaate ulatusse. Neil ei jätku aga soovi ründamiseks, nad pöörduvad peagi minema. Kogu päev kestab tulevahetus ja sooritatakse rünnakrühmade üritusi. Lahingtegevus vaibub alles kella 22 paiku.

Rinne vajab õgvendamist ja selleks on rünnak hädavajalik. Kaks päeva hiljem, kell 9, pärast tunniajalist suurtükkidetule ettevalmistust, asutakse rünnakule. See tuleb raske, kuid mis oli vaja, see valutati ja viidi täide. Panane pidas kinni oma positsioone meeleheitliku visadusega, vastas kõigi relvaliikide torudest ning voogas siia ja sinna.

Sel päeval viidi ka esimese rügemendi võitlusliin ettepoole kolmest kuusest. Mitmel üksusel olid juhid välja langenud ja kokkusulanud kompaniides vaadati kaua otsides üksteiseet mööda ja suruti siis tihedamalt end kokku, sest langenud sõprade võitlusvaim hingas endise tugevusega üksuse kohal, alljuhid asusid juhtima rühmi ja peavõitlusliin püsis.

Ühel päeval saeti kolm kuuske maha, sest neil oli olnud kõrge hind ja vaenlase patareid kasutasid neid sisselaskmistel pidepunktideks.

Kuid siis ühel ööl tuli vahetus ja brigaadi esimene rügement lahkus oma punkritest. Keegi ei vaadanud enam tagasi sellele kõrgendikule, kus oli asunud küla, kolm kuuske ja koos sellega „järvede võidujooksu“ lõpp-punkt. Kolisedes liikus mööda konarat teed rügemendi voor ja mehed arutasid, sammudes raskete padrunikastide koorma all, vaikselt võimalusi, et kuhu nüüd minnakse ja kus võiksid olla järgmised lahingud.

SS-sõjakirjasaatja Jüri Remmelgas

Omapärane laudkond

Ma pole veel kunagi niisuguses omapärases olukorras söönud mune ja sinki

SS-PK. — Tegevusrohke päev on möödunud. Oli möödunud raske ja jõudupingutav rünnak.

Terve päev olime marssinud viljapõldude vahel nagu masinad, ilma tahtejõuta, väsinud ja janus.

Meie rünnak õnnestus. Meie olime vaenlase välja löönud tema seisukohtadest ja olime isegi imestunud selle suure edu puhul. Kangestunud kätega olime järele tassinud padrunikaste ja olime selle aja kestel leiutanud ikka uusi ja jälle uusi võtteid, kuidas seda rasket koormat kergemaks muuta, aga lõpuks olid need võtted kõik kasutud. Meie olime õhku ahminud kui kalad, kes on veetud kuivale, kuid kogu aeg oli meil meeles sõna, mis meil siin Saksamaal nii selgeks oli saanud: siiski!

Ja nüüd oli kõik jälle möödas. Meie puhkasime ühes räpases külas. Kõigil oli väsimus suur. Nii nagu nad sinna heitsid, nõnda nende silmad ka sulgusid.

Nüüd ärkasid mehed üksteise järele ja asusid oma töö juurde, mis sõduril esimestel hommikutundidel on toidumuretsemine. Peaaegu igaüks oli endale „organiseerinud“ paar muna. Leiba, võid, vorsti oli meil leivakottides küllalt.

Nii tõusin minagi valutavate liikmetega ebamugavast voodist, millesse olin ma nagu käsu järele langenud. Ringutasin oma kangeid liikmeid ja tegin ettevalmistusi mõne kanapesa külastamiseks.

Välimüts peas, keedukatlake käevangus, astusin ma majast välja ja suunasin oma sammud eemal asuvate hoonete suunas, kuhu nähtavasti minu kamraadid senini polnud veel jõudnud. Relva ma kaasa ei võtnud, sest võitlus oli ju läbi ja vaenlane pidi asuma mitme tunni tee kaugusel meie puhkepaigast.

Ma vaatlesin maja igast küljest ja astusin sisse ruumi, mis pidi minu arusaamise järele olema kanakuur. Siin täitsin oma keedukatlakese pooleldi munadega. Siis vaatasin kanakuuri, kust mulle üks kana kaagutades oma tervituse ütles. Otsustades lehma järele mis selles ruumis oli, näis see siiski olevat laut. Teisi koduloomi ma seal ei märganud.

Ma ei tea, mis mul mõttesse tuli, aga kui ma seda maja juba lähemalt vaatama olin hakanud, otsustasin sellega tutvuda ka seestpoolt lähemalt. Ma astusin üle läve ja — seisin silm silma vastu nelja bolshevikuga, kes aeglaselt tõusid ja käed üles taeva poole tõstsid.

Veel praegu ei tea ma, kes sel hetkel enam kohkus, kas mina või bolshevikud.

Möödusid mõned sekundid. Välkkiirelt mõtlesin, kas nüüd põgeneda või koguni rünnata.

Ja siis tuli mul koomiline mõte selle veel koomilisema olukorra juures: igaühel nendest meestest oli ülestõstetud kätes suur singi tükk! Kohe läbis mu pead idee.

Tegin shesti, mis pidi tähendama, et enamlased uuesti istet võtaksid. Ka mina istusin laua juurde ja tegin käega liigutuse, et ka minule antakse tükk seda maitsvat, mis veel hõõguvatel sütel maas praadis. Kohe levis enamlaste nägudel kerge naeratus! Nad täitsid minu palve. Varsti istusime kõik seal, singitükk sõrmede vahel ja lasime palal hea maitsta. Kuid sellepeale vastamata kohtusid aegajalt meie pilgud, pisut luuravad ja surmtõsised.

Ühes kööginurgas leidsin plekktoosi, millest ma valmistasin praepanni. Praadisin oma keedukatlakesse korjatud munad ja jagasin nad meeste vahel.

Meie sõime aeglaselt ja suurima isuga tublit einet. Pärast sööki tegin bolshevikele viipe, et nad minule järgneksid, mida nad ka tegid.

Nii marssisin ma tühja keedukatlakesega käevangus nelja räbalais bolsheviku järele, külla, millest ma tunni eest olin lahkunud.

Minu ja rühmaülema vaheline jutt arenes järgmiselt:

„Kust Teie need mehed toote?“

„Küla äärmisest majast, härra leitnant!“

„Ja Teil ei olnud tõesti ühtegi relva kaasas?“

„Ei, härra leitnant!“

„Niisugune inimene!“

„Just-nii, härra leitnant!“

Pean ütlema, et ma pole veel kunagi niisuguses omapärases olukorras söönud mune ja sinki. Ja mitte kunagi ka veel niisuguses omapärases seltskonnas.

SS.-sõjakirjasaatja Matti Taminen.

Nõukogude lennuväe kaotused

Millestki muust ei ole enamlased nii palju pasundanud kui nõukogude lennuväe „saavutustest“. Nõukogude lendurite rekorde esitati alati suure lärmiga ja seletati, et see on „isa ja õpetaja“ seitsmeesa Stalini isikliku hoolitsuse tulemus. Partei propaganda kuulutas, et nõukogude lennukite konstruktsioon on parim maailmas. Selles kästi samuti näha Stalini geniaalsust, kes olevat isiklikult annud juhatusi nõukogude lennukite konstruktoreile.

Kui algas sõda, osutus kõik enamlaste ametlikule propagandale vastukäivaks. Selgus, et nõukogude masinaid ei saa üldsegi kõrvutada saksa „Junkers“ või „Messerschmidt“ tüüpi lennukitega. Mingid valed arvud, mida levitas nõukogude informatsioonibüroo saksa lennukite hävitamisest, ei saanud varjata tõsiasja, et enamlaste kaotused õhus on palju kordi suuremad saksa omadest. Sellest faktist saab teha ainult ühe järelduse: enamlaste propaganda nõukogude lennukite võimsusest oli viimseni vale. Stalini „hoolitsus“ oli toonud nõukogude lendureile ja aviatõõstusele rohkem kahju kui kasu.

Samuti on lihtne seletada ka neid rekorde, mida saavutasid enne sõda mitmed nõukogude lendurid. S in tuleb lihtsalt eraldada üksikuid masinaid ja lendureid nõukogude õhujõu keskmisest tasemest.

Üksikud head masinad ehitati ainult propagandaks. Need lennukid aga, mida tehased tootsid massiliselt, osutusid alaväärtuslikeks.

Sedasama võib öelda nõukogude lendurite kohta. Praegu on enamlastel kasutada hulgaliselt USA lennukeid, kuid enamlased ei oska neid rakendada, nõukogude lendureil ei ole küllaldasi lennukogemusi.

Praegu loetase, et enamlased kaotasid kogu sõja kestel kuni 50.000 lennukit. Sel teel umbes 900-päevalise sõjategevuse kestel enamlased kaotasid õhulahingutes ja saksa õhukaitse suurtükiväe tule läbi sellise hulga lennukeid, mis veel neli aastat tagasi ettevaatlike arvestuste järgi oli kogu maailma lennukite üldarvuks.

Juba 1941. a. löödi rivist välja 17.690 nõukogude lennukit, 1942. a. see arv oli 16.486. 1943. a. esimesel poolel, mil lahingutegevus idarindel oli võrdlemisi vaikne, enamlased kaotasid kuus keskmiselt 1000 lennukit. Alates aga möödunud aasta juulist tõsisi hävitatud nõukogude lennuklte arv järsult ja saavutas rekordilisi kõrgusi. Nii kasvasid nõukogude üldised kaotused kuni 50.000 lennukini. Praegusajal enamlased kaotavad päevas keskmiselt 55 ja kuus 1650 lennukit.

Kuidas suudavad enamlased toota sellisel suurel hulgal lennukeid?

Lähem vaatlus näitab, et peamine mass hävitatud nõukogude lennukeist on ühemootorilised masinad, nende suhe mitmemootoriliste masinatega on 9:1. See näitab seda, et mitte suutes rahuldada rinde nõudeid, nõukogude sõjatööstus kiiruga laseb välja üha uusi ühemootoriga lennukite seeriaid. Selle tagajärjel langeb märgatavasti rasket tüüpi lennukite tootmine.

Edasi arvude ja faktid jälgimine näitab, et praegusajal iga 20-nes lennuk, mida saksa hävitajad või õhutõrjesuurtükid idarindel alla tulistavad, on ameerika päriteluga. See näitab, millisel määral enamlased on juba sõltuvad sõjamaterjalis oma „liitlastest“

Rööbiti kõige sellega kerkib esiplaanile veel üks tähtis tegur — see on punaste lendurite probleem. Ettevaatliku arvestuse järgi vaenlane on seni kaotanud 150.000 lendur-vaatlejat ja pardalaskurit. Neid kaotusi ei ole kerge asendada, isegi mitte nõukogude sundsüsteemi tingimusis, kuna kaadrite ettevalmistamiseks vajatakse kõigepealt aega.

Seepärast nõukogude väejuhatus saadab viimasel ajal lahingusse vähese ettevalmistusega lendavat koosseisu. Võitluses saksa vilunud lenduritega nendeenamlaste lenduri rivist väljalangemise protsent on väga suur. Selle tagajärjel on takistatud enamlaste suuremate õhuoperatsioonide teostamine. Lendava koosseisu kaotused kasvavad kiiremini kui saadakse uut täiendust.

Liitlased Aafrikas

Churchill: „Ja eelkõige — ärge usaldage ameeriklasi liialt!“

Roosevelt: „Ja eelkõige — ärge usaldage inglasi liialt!“

Kilde eesliinilt

Eesti Brigaad saabumisel Tartu

SS.-PK. — Punkrivalgustusega on talvel viletsavõitu. Pikad ööd meelavad kõik küünlad ning õnnelikke karbiitlambiomanikke pole palju. Tavalisi õlilampe on ju mõned küladest kaasa toodud, kuid neil kõigil on üks viga — nad tarvitavad liiga palju õli. Kaigaskäsigranaadi topsikust kombineeritud tattnina on juba parem, tema õlitarvitust saab miinimumini piirata, kuid tal on tihti emad tõrked — nagu käsigranaadil üldse. Kord põleb ta tohutu leegiga ning ajab tahma, säed teda, parandad — siis ähvardab iga hetk kustuda. Katsetatakse ka peergudega, kuid need annavad rohkem suitsu kui valgust.

Parim punkri tattnina oli järgmine: rakkettpadruni kest moodustas oivalise bensiininõu. Selle otsa lükati toores kartuliviil nii, et kesta servad kartuli sisse lõikasid. Tavalisel püssipadrunil viiliti pära ära, kuulil sulatati seest tina ja tehti tippu imepisike avaus, kust taht välja tõmmati. Kartulilegi torgati auk, lükati taht bensiini sisse, padrunikest vajutati omakorda kartulisse ning tuli läideti. Tattnina ei annud tahma ja põles oivaliselt. Põles, kuni plahvatas . . .

Videviku eel tulid mehed, ütlesid, et vana telefoniliin polevat otstarbekas, kerisid selle kokku ning vedasid uue. Vaevalt sai see korda, kui välitelefon helises ja rühmaülem unterscharführer S. haaras toru. „Unimüts“ — oli rühma moondnimi — „kuuleb“

„Siin maiasmokk“, kostis toru teisest otsast. „Maiasmokk“ oli kompanii ülem, kes jätkas: „Unimüts, saatke mehed viieseid naelu tooma. Lõpp!“

„Just nii!“ sai ta veel vastata.

Mehed läksid.

Veidi aja pärast helises telefon uuesti. Jälle rääkis Maiasmokk.

„Mida kuradit te seal olete jaburdanud! Kuradi kurat!“ Et aga telefon kokutas, kuulis S.:

„Miku loll! Kuku?“ Hirmunult pani ta toru käest. Kahtlemata pidas ta maiasmokka joobnuks.

Mehed tulid tagasi ja selgitasid loo. Tulid ka kaablivedajad ja kõrvaldasid kokutamise.

Grenader L. seisis tunnimehena postil ja vaatles binokliga eesolevat maastikku. Vaenlasel polnud mingit võimalust seda tähelepanematult läbida, pealegi oli vaid paremal künklik võsane maa, vasemal laius aga jäätunud järv. L. Pööras pilgu ka sinna. — Too seal — kõrkjates — on ju rebane. Ta jahimeheveri lõi keema ja ta ei kahelnud hetkegi, mis teha. Postilt lahkuda ta ei tohtinud, ka vaade pidi jääma vaenlase suunas püsima. Hetkeliselt alarmeeris ta oma punkri meeskonna, ning kui mehed relvadega välja ruttasid, karjatas ta:

„Rebane!“ ning viitas käega roo suunas.

Kõik taipasid ning ruttasid looma sisse piirama. Kuid polnud arvestatud vaenlasega, kes kogu toda sündmust nähtavasti jälgis ja niipea, kui poisid jõudsid jääle, hakkasid maksimite kuulid tikkima klaasiseid kilde külmunud pinnast. Poisid roomasid punkrisse tagasi. Rebane arvati pääsenuks.

Grenader L.-i süda ei annud aga ranu. Oli juba videvik, kui tuli vahetus, aga ta läks siiski jääle rebasejälgi otsima. Neid ta siledalt jäält ei leidnud, küll aga leidis surnud rebase, keda olid tabanud vaenlase kuulid.

Kui punker oli valminud ja kaevikud eeskujulikult korras, siis kipub igavus maad võtma. Kuid meie vabatahtlikud saavad sellest üle — neritakse teistelt nende kodukoha tütarlaste aadresse ning alustatakse nendega kirjavahetust, jutustades sõdurielust ja rindeelust ning oodatakse vastust koduradadelt. Nii sünnivad uued tutvused ja peagi on sõduri rahataskusse ilmunud foto mõnest kodumaa näitsikust.

Uscha. L.-i aga ei vedanud. Kaua painas ta oma kamraadi, kuni see lõpuks tüdis ja nimetas kauninimelise neiu aadressi. Peatselt saabus vastus ning naeru oli kõigil küllalt.

„Ma pole enam vaba,“ seisis kirjas, „ning mu tütar on alles pisut noor.“

SS-sõjakirjasaatja Karl Gailit.

Pärnus toimus õpilaskoosolek

17. skp. toimus Pärnu „Endla“ teatrimajas Pärnu gümnaasiumide, kutsekoolide ja teiste koolide vanemate õpilaste kokkutulek informatsioonikoosolekuks. Koosolekust võttis osa saalitäis noori, kes huviga jälgis Pärnumaa noorte maleva juhi Tümp'i ettekannet noorte rakendamisest käimasoleva võitluse heaks. Kokkutulnud noored osutasid suurt huvi kavatsetava noorte rakendamise vastu. Poisse huvitas eriti noorte üksuste moodustamine Omakaitse, tuletõrje ja õhukaitse juurde, kuna tütarlaste huvi oli esmajoones suunatud rindemeestele soojade esemete valmistamisele ja sanitariteenistusele.

Tartumaa naisorganisatsioonid hoolitsevad eesti haavatute eest

Tartumaa naisomakaitse külastas Vabaduspäeval, 24. veebruaril kõigis Tartus asuvates sõjaväehaiglates ja välilaatsaarettides ravil viibivaid eesti haavatud rindevõitlejaid, viies neile päevakohast külakosti.

Jagamisele tulnud tervituspakikesed olid koostatud ja valmistatud Tartu valla naisomakaitse vabatahtlikest annetustest, kelle peres toimusid kingituspakikeste väljajagamiseks eriti hoogsad eeltööd. Tartu valla naisomakaitse teostab praegu ka villase lõnga kogumist rindevõitlejatele soojade sokkide ja kinnaste valmistamiseks. Korjandus on seni hästi õnnestunud.

Soodustusi käitiskoolide õpilastele

Tänase väljaande kuulutuste osas avaldame Eesti Kutsekogude teadaande noorte registreerimise kohta käitiskoolidesse. Nagu teadaandest nähtub, on 15- ja 16-aastased meesnoored, kes kuni 1. märtsini s. a. astuvad käitiskoolide õpilasteks, vabastatud registreerimiskohustustest totaalseks sõjapanuseks. Sellest soodustusest ei loobu kindlasti ükski noor, kes tahab omada tööstusliku väljaõpet. Noorel on sellega võimalus vabalt valida elukutset ja teiseks võimaldatakse temale tasuta väljaõpet ning teisi soodustusi. Seepärast on noorte endi huvides järgneda Eesti Kutsekogude üleskutsele ja asuda käitiskooli.

Vabaduspäeval ei unustanud Järvamaa sõjateateedele valmistujaid

Tööpäevale vaatamata toimus üle maakonna rida sisukaid aktusi

Vabaduspäeval, kuigi see möödus Järvamaal sõjaoludele vastavalt tagasihoidlikult, ilmnes kõikjal suur isamaaline valmustus, suur armastus sõjateedele valmistujate vastu ja soov, pakkuda neile meelelahutust. Paljudes kohtades toimusid selle kõige väljendamiseks aktuselaadsed kokkutulekud, kus keskpunktiks kujunesid mobiliseeritud.

Ülalkirjeldatud raames toimusid vastavasisulised aktused Vodjal, Esnas, Sargveres, Kirnas, Lokutal ja Karinul.

Vodjal algas aktus kell 18.00. Sel puhul pöördus koosolijate poole päevakohase kõnega kohaliku väeosa kompaniiülem. Aktust kaunistasid ettekanded meeskoorilt ning klaveripalad. Esnas algas aktus kell 12 päeval vaimuliku talitusega õpetaja Kõrv'ilt. Sellele järgnevalt esitas orkester marsi „Kodumaa kaitsjad". Aktuse avasõna ütles kohaliku väeosa kompaniiülema asetäitja veebel Sada. Aktusekõne pidas hr. Ots, mille järele orkester esitas kontsertvalsi „Meeldivad mälestused". Järgnevas tervitussõnavõtus tõi värskeile sõdureile tervitusi Kareda vallavanem Viisel, kelle sõnavõtu lõppedes lauldi ühislauluna „Eesti lipp". Edasi tervitati sõjateele asujaid veel kohaliku naisomakaitse esindaja poolt. Meeleolukas ja õnnestunud aktus lõppes rahvushümniga. Sargveres toimunud aktus algas avamarsiga orkestrilt, mille järgi aktuse avasõna ütles P. Neem. Edasi esitati deklamatsioone ja orkestriettekandeid. Päevakohase aktuskõne pidas Järvamaa Rahvakasvatusameti juhataja H. Leeman. Toimunud aktusest võttis osa ka Omakaitse Järva maleva tagavaraüksuste pataljoniülem kpt. Reha, kes esines ka sõnavõtuga. Aktuse lõppsõna ütles lipnik Miira, mille järgi lauldi ühislauluna „Eestimaa mu isamaa". Aktus lõppes marsiga orkestrilt. Karinul toimunud aktuse avas leitnant Rünäva vastavasisulise kõnega. Järgnevalt esitati ettekandeid orkestrilt ja segakoorilt. Hoogne jev'lüa aktus lõppes veebel Kulmi lõppsõnaga.

Eelpool loetletud kokkutulekud pole Järvamaal ainukordsed, kuna juba 20. veebruaril toimus Naisomakaitse Kareda jaoskonna, Kareda vallavalitsuse ja kohalike seltskonnategelaste algatusel Esnas asuva ühe väeosa auks pidulik vastuvõtt. Toimunud kokkutulekul esinesid päevakohaste kõnedega omakaitse Järva maleva tagavaraüksuste pataljoniülem kapten Reha, Peetri koguduse õpetaja Kõrv, Naiskodukaitse Kareda jaoskonna esinaine pr. Karsanov ja Kareda vallavanem Viisel. Meelelahutuse osas esinesid Esna segakoor ja kohalik orkester. Naisomakaitse poolt oli sõjameestele korraldatud kohvilaud. Kokkutulekul peetud kõned ja ettekanded jätsid sügava ja meeldiva mulje.

Vabaduspäev Türil ja ümbruskonnas

Vabaduspäeva pühitsemine Türil kujunes sõjaoludest tingituna ja praeguse tunni tõsiduse kohaselt tagasihoidlikuks ja vaikseks tähtpäevaks.

Väliselt andsid päeva tähtsusele tunnistust küll ainult tuules lehvivad rahvuslipud, kuid seda mõjuvamaks ja isamaalikke tundeid haaravaks kujunes päeva pühitsemine igaühe südames, mõttes ja valmisolekus isamaa teenimiseks relvaga.

Vabaduspäeva keskpäeval viisid algkooli vanemate klasside õpilased Vabadussõja mälestussambale pärja, mille asetamisel õpilased esinesid massdeklamatsiooniga, mis kujunes tundeid haaravaks silmapilguks. Mälestussamba juurest liikus õpilaste rongikäik paar km eemal asuva Lokuta algkoolimaja juure, tervitama seal väljaõppel asuvat mobiliseeritute väeüksust. Õpilaste, naisomakaitse ja külaliste saabumisel toimus koolimaja juures väeüksuse paraad, mille võttis vastu Omakaitse Türi pataljoni ülem ltn. Liivoja, kes esines päevakohase kõnega. Seejärele siirduti koolimajja, kus Türi naisomakaitse hoolitsusel kosutati mehi maitsvate suupistete ja kohviga. Vahelduseks hoogsatele sõnavõttudele, milles kajastusid eestlaste vankumatu meelekindlus ja usk eesti mehe relvajõusse, pakkusid õpilased oma esinemistega meeleolukaid deklamatsioone ja eesti koorilaule, mis leidsid kõige soojemat vastuvõttu. Esines ka väeüksuse värske meeskoor ja lauldi ühislaule klaveri saatel. Õpilaste ja naisomakaitse külakost Vabaduspäeva puhul sõdurimeestele kujunes meelejäävaks sündmuseks, mille tähtsust rõhutas veel kaua täitis sõjateele valmisuvate meeste südameid ja tundeid.

Haaravaks ja võimsaks rahvuslikuks meeleavalduseks kujunes ka Kirna koolimajas peetud isamaalik Vabaduspäeva aktus ühele eesti väeüksusele, Türi ümbrusest mobiliseeritud meestele. Siingi peeti sütitavaid kõnesid ja toodi tervitusi Särevere vallavanema, kohaliku omasaitse, Kirna Perenaiste Seltsi j. t. poolt. Siingi kostitati tulevasi sõjamehi rikkaliku lauaga, mille oli valmistanud kohaliku perenaiste seltsi liikmete virgad käed. Aktusel jagati välja ka sõjateenete riste erilist vahvust ülesnäidanud omakaitse-liikmetele.

Noored tähistasid Vabaduspäeva

Vabaduspäeva puhul toimus Järva noorte maleva staabis päevakohane pidulik koondus. Koondus algas noorte lipulauluga „Eesti lipp", mille järgi Järva noorte maleva tütarlaste juhi kohustetäitja M. Aasa pöördus koosolijate poole päevakohase kõnega. Kõne kestel süütas M. Aasa kõigi langenud kangelaste mälestamiseks küünla ning lauldi leinalaulu „Ligemal Jumal sul". Edasi esines deklamatsiooniga L. Veeber, kandes ette luuletuse „Ilus on surra, kui oled veel noor". Järgnevalt esitasid M. Aasa ja I. Raud duetina laulu „Tähtede taga". Duetile järgnes deklamatsioon „Need pojad" Helgi Lillenurmilt, mille lõppedes poiste ettekandes esitati laul „Meie võitluslipp sinine-mustvalge". Edasi esitas Aime Lillenurm deklamatsiooni „Heisake lipud", mille järgi G. Peets kandis ette katkendi „Kalevipojast". Piduliku koonduse viimase palana deklameeris Imbi Jaakson „Uueks tõusuks". Koondus lõppes ühiselt lauldud võimsa rahvushümniga.

Kareda valla taluperemehed ja perenaised

Nüüd, kus Eesti rahva põline verivaenlane, verejanuline, metsik vene mass seisab meie kodumaa idapiiril ja püüab oma pooleli jäänud hävitustööd meie maa ning rahva kallal lõpule viia, pole aeg tegeleda pisiküsimuste, vaieluste ja olukorra arutamisega.

Igasugused hõõrumised ja lahkhelid olgu nüüd juba idus sumbutatud. Tuleb täita rangelt kohustusi, mis kodumaa kaitsemine meile asetab. Paljud mehed on kutsutud sõjariistu haarama ja meie, tagala elanike, vääramatu kohus on neid kui ka relvakaaslasi korrapäraselt varustada. Sellepärast: ärge oodake isiklikke käske-korraldusi, millal viia kogumispunkti liha, vilja või muid saadusi ja ärge toetuge sellele, et mõni oma teada on juba küllalt annud. Tuleb anda saadusi niipalju kui kellelgi vähegi võimalik. Mõtelge sellele, et vaenlase sissetungides hävinevad need saadused ja hävineb ka omanike elu. Rindevõitlejad peavad küllaldaselt saama toidetud, vastasel korral langeb võitlustahe ja asub südamesse kibedustunne tagala elanike vastu. Olles vastutav vallast nõutava saaduste kokkuvõtmise eest, palun minu üleskutset võtta täie tõsidusega ja anda oma parim, mis sel alal iganes võimalik.

E. Viisel,
Kareda vallavanem.

Ainelisi vahendeid sõjalise kaitse organiseerimiseks

Eesti Omavalitsuse Juhi ja ERÜ Presidendi dr. H. Mäe poolt väljakuulutatud Eesti Rahva Ühisabi sõjakorjandus algas 23. veebruaril ülemaaliselt. Sõjakorjandusest laekunud annetused kasutatakse tervenisti eesti väeosade, haavatute ja rindetegevusest kannatanud eestlaste heaks.

Korjandus teostub nii rahaliste kui ka esemeliste annetuste kogumise näol. Väeosade kiire varustamine, haavatute ja rindetegevuse all kannatanud rahvuskaaslaste eest hoolitsemise huvides on seekordsel korjandusel eriti hinnatavad peamiselt esemlised annetused.

Vajalikemaks asjadeks on soojad esemed, nagu sokid, kindad, kasukad, soe pesu, samuti ka jalatsid. Voodivarustuse osas on vajalikud voodi vaibad, kotid, padjad ja voodipesu. Majapidamistarvetest on kõige suurem vajadus toidu ja keedunõude järele.

Eesti kaitsejõu organiseerimiseks on tarvis veokeid, veorakmeid, koormaköisi ja koormakatteid, mööbliesemeid kantseleide sisustamiseks, suuremaid ja väiksemaid kaale, kingsepa ja sadulsepa töökodade sisseseadeid, parandamismaterjale jalatsite ja rakmete parandamiseks, tühje vilja- ja toidukotte, toiduaineid jne

Eesti väeosade võitlejad, samuti haavatud omalt poolt panevad kaaseestlastele südamele, et annetataks muusikariistu, mis rindevõitlejaile rindel ja haavatuile laatsarettides oleksid meelelahutuseks. Siin oleks esmajoones teretulnud lõõtsapillid, nagu harmoonikud, bajaanid ja akkordeonid, grammofonid ühes heliplaatide ja nõeltega, raadioaparaadid jne.

Suuremate esemete annetamisel on küllaldane esialgul teatada annetaja aadress ja annetatav ese või sissesead. Kuna sõjalise kaitse organiseerimise ja kõvendamise ülesanded on kiireloomulised, vaadaku iga eestlane juba sõja korjanduse esimestel päevadel kodus järele, missuguse annetusega ta saab osa võtta kodumaa sõjalise kaitse loomisest.

Eesti rahva jõuline...

Algus 1. leheküljel

Nüüd seisan ma meie rahva avalikkuse ees ja küsin: Oleks see õigem olnud, et ma selleks, et mitte õiguslikke küsimusi riivata, oleksin loobunud Eesti Leegioni taotlemisest ja mobilisatsiooni läbiviimisest, või oli see õige, et ma mõjutamatult oma veendumuse järele käisin ja täna meie tõsiasja ees seisame,

et meie rahval on tugev ja hästi väljaõpetatud väeosa võitlustahtelistest eestlastest. Teie näete selliest, et ma ainult oma kohust eesti rahva vastu täitsin ja ma teatan siin avalikult, et ma seda kohust ka edasi kõikidest arvamustest mõjutamatult täidan ja end ainult eesti rahva huvidest juhtida lasen.

Praegu seisab meie rahvas võitluses oma olemasolu eest. See ei ole mitte aeg arvustuste ja vaidluste jaoks, vaid ainult aeg käskude andmiseks. Ma olen veendunud, et kogu eesti rahvas meie raskeimal ajaloolisel silmapilgul koondub Eesti Omavalitsuse ümber ja usalduslikult kõiki neid käske täidab, mida Eesti Omavalitsuse rahva saatuse huvides andma peab. Minu kohus ei ole mitte rahvale püüda meeldida, vaid seda ütelda, mida ütlema peab ja seda nõuda, mida nõudma peab. Ma pean ka noomima, kus tarvis on.

Me seisame oma ajaloo tõsiseimal silmapilgnei Seda ütles ka viimane peaminister prof. Uluots. See silmapilk nõuab, et nüüd kogu meie rahvas kogu oma rahvuslikku jõudu kaitsejõuks suunama peab. Ainult nii võime ähvardavast hädaohust pääseda. Kolme aasta eest oli meie rahval kannatusrohke terroriaasta bolshevike võimutsemise all läbi teha. Tolle aja haavad ei ole tänapäevgi veel paranenud. Meie rahva hulgast puudub ligemale 100.000 rahvuskaaslast, kes Nõukogude Vene poolt vägivaldselt meie rahva seast on välja kistud. Alles eile tuletasime meelde meie riigimehe ja riigipea Pätsi 70-at sünnipäeva. Meie tegime sel puhul kindlaks, et Nõukogude Vene mitte ainult ligemale 100.000 meie rahvuskaaslast ära küüditanud või tapnud ei ole, millest maailma, avalikkus õige vähe on välja teinud, sest seal bolshevistlikku hädaohtu vist keegi enne ei mõista ega tunne, kui ta mitte ise selle sama hädaohu sees ei seisa, vaid on veel kohutavamat toimunud.

Tõsiasi on, et riigi president Päts bolševistliku võimu läbi kõrvaldati ja Nõukogude Venesse küüditati. Nii on tegelikult ühe iseseisva riigi riigipea Nõukogude Venesse küüditatud. Meie ei ole aga mitte kuulnud, et ükski neist riikidest, kes kinnitasid, et nad on meie sõbrad või liitlased, selle tõsiasja vastu oleks sammusid ette võtnud, kuigi nende endi poolt saab terve rida pagulasvalitsusi ja pagulas-riigipäid üleval peetud.

Meie juhul ei ole mitte tegemist ühe pagulasvalitsuse või pagulas-riigipeaga, vaid ühe iseseisva riigi ametis oleva riigipeaga, kes Nõukogude Vene okupatsioonivõimude poolt on ära küüditatud ja kellest puuduvad igasugused teated.

See toimus keset 20-ndat sajandit ja Euroopas ühe riigi poolt, kes vaenlasriikide poolt liitlasena saab väga kiidetud.

Bolshevistlik propaganda ütleb, et Eesti on end vabatahtlikult Nõukogude Venega liitnud ja kuulub seepärast Nõukogude Vene juurde. Meie, eestlased, ei omanud kunagi võimalust selles küsimuses ennast avaldada, vaid vastuoksa — selle bolshevistliku okupatsiooni väed seadsid Eestis sisse terrorivalitsuse, nimetuse all „Eesti Nõukogude Vabariik". Täna, kus bolshevikud jälle meie piiril seisavad, kuulutasin ma välja rahvahääletuse teoga — üldmobilisatsioonid. Eesti ei ole täna mitte iseseisev riik, tal ei ole mitte riigivõimu ja ta ei saa seepärast mitte üldmobilisatsiooni võimuabinõudega läbi viia. See mobilisatsioon on sisuliselt vabatahtlik akt rahva poolt. Ma rõhutan eriti, et

üldmobilisatsiooni läbiviimiseks mingisugust terroristlikku survet avaldatud ei ole ja ei ole ka mobilisatsiooniga ühenduses ühtegi surmaotsust ega massilisi vahistamisi ette võetud.

Meie ei ole isegi erilist propagandat mobilisatsiooni kasuks teinud, välja arvatud minu üleskutse mobilisatsiooni läbiviimisega teostada rahvahääletust ja endise peaminister Uluotsa avalikku kinnitust, et ta minu samme väga tähtsaks ja vajalikuks peab. Nõukogude Vene on kogu selle aja kestel arendanud ägedat raadio-propagandat mobilisatsiooni vastu ja on kõiki propagandal abinõusid püüdnud kasutada mobilisatsiooni nurjaajamiseks. Seega oli mobilisatsiooniga kindlaks teha — kas eesti rahvas tunneb end seotuna Nõukogude Venega ja ei ilmu mitte mobilisatsioonike või täidab minu mobilisatsioonikäsku ja sellega ka rahvahääletust teoga.

Eesti rahvas on selle rahvahääletuse täitnud ja oma vastuse andnud. Kõik mobilisatsiooni-ealised mehed on komisjoni ilmunud ja mobiliseeritud on 50 % rohkem mehi kui meie mobilisatsioonist üldse ootasime ja lootsime.

Ma rõõmustan meie Vabaduspäeval seda üksmeelset eesti rahva vastust maailma avalikkuse ees teatavaks tehes. Kogu maailm teadku, et eesti rahvas ei ole kunagi Nõukogude Vene külge kuulunud ega taha ka kuuluda, vaid peab kõigi oma rahvuslike jõududega sõda Nõukogude Vene vastu niikaua, kuni eesti rahva vabadus on kindlustatud. Ja seda võitlust ei pea mitte ainult meie üksinda, vaid meie kõrval seisab saksa rahvas, kes kogu Euroopa eesvõitlejana bolshevismi vastu võitleb.

Jumal on meie kodumaad ja meie rahvast kogu ajaloo läbi kaitsnud ja õnnistanud. Jumal on seda teinud seepärast, et meie oleme alati oma kohust mehiselt täitnud. Nüüd seisab eesti rahvas jälle mehiselt relvaga võitlusse astumas ja alustab oma vabadusvõitlust oma kodumaa piiril. Täna astuvad ühel avalikul aktusel kõikide usuühingute kõrgeimad aukandjad Jumala ja eesti rahva ette, et eesti lippu ja eesti rahvast selleks võitluseks õnnistada. Jumala õnnistusega algame seda võitlust, tema õnnistusega toome meie ka võidu.

Seepärast mõtleme oma kodumaale ja palume endale seda õnnistust meie rahvushümni sõnadega.

PÄEVALEHT

PÜHAPÄEV, 27. VEEBRUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.30 Hommikukontsert (ülek. ja hpl). 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Päevauudised. 7.30 Põllumeestele: Liblikõieliste taimede kasvatamise laiendamise vajadustest ja võimalustest (Tartu Ülikooli taimekaitse kasvatusjaama juhataja prof. dr. Nikolai Rootsi). 7.45 Väike hommikuviis (hpl.) 8.30 Hommikuhartdus: „Rääkimine hõbe, vaikimine kuld." 8.45 Landesdienst Ostland. 9.00 „Me laulame südame laulu.." Saade eesti sõna- ja muusikaloomingust. (Ott Raukas, bass, Eesti Naiseltsi koor Ida Kahu juhatusel ja Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel). Saate kannab üle ka Riia saatja. 10.00 Päevauudised saksa keeles. 10.10 Saksa hommikusaade. Kst.: Ringhäälingu suur orkester Olav Rootsi juhatusel („Estonia" kontsertsaalist). 11.30 „Väärt on vaid see, mis püsima jääb". Sõnalis-muusikaline saade. 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (hpl.) 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Landesdienst Ostland. 14.30 Lastele: „Mehine tegu", jutuke Heino noorpõlvest. 14.45 Armastatud avamänge ja koore ooperitest (hpl.) 15.40 „Naabrid", Anton Hansen-Tammsaare romaanist „Tõde ja õigus". 16.00 Mida sõdurid soovivad (Ülek. Berliinist). Vaheajal kell 16.45 Päevauudised ja saatekava ülevaade. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles. 18.00 Vestlusi raamatukapi juures (47): Linlastest eesti kirjanduses. Käsikiri: Marta Sillaots. 18.20 Väike eesti klaverimuusika (Olav Roots, klaver). 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.15 Rindereportaaže (ülek. saksa keeles). 19.30 Muusika (ülek.) 19.45 Poliitiline loeng (ülekanne, s. k.) 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Tantsuviise. Mängib Ringhäälingu tantsukapell, Vl. Sapošnini juhatusel). 21.00 Päevauudised. 21.15 Igale midagi (ülek. Leipzigist). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

TEISIPÄEV, 28. VEEBRUAR 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele. 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek). 7.00 Päevauudised saksa keeles 7.15 Rõõmsate viisidega algame uut päeva (hpl. 8.30 Põllumeestele: Mida võime teha seemnevilja väärtuse tõstmiseks (Põllumajandusliidu nõunik agr. Jaan Tohver). 8.45 Päevauudised 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland 9.25 Saatepaus. 11.30 Eesti sõduritund. Kst.: Sõdurite koor, orkester, solistid ja kõneleja (Heliülesvõte 22. II 44. mgn.) 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika. (Ringhäälingu suur orkester Leo Tautsi juhatusel). Saate kannab üle ka Riia saatja 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.10 Landesdienst Ostland 14.20 Helisid Ungarist (Ringhäälingu suur orkester Leo Tautsi juhatusel). 15.00 Kirev palett (hpl.) 16.00 Muusika pärastlõunaks (Fannija Viksne, laul ja Riia ringhäälingu aviiteorkester Arvids Parupsi juhatusel). Ülekanne Riiiast. 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised ja saatekava ülevaade saksa keeles 17.15 Solistidetund (omaülesvõte ja (hpl). 18.00 „Hülgekütid", August Gailiti romaanist „Karge meri". 18.15 Laule naiskoorile (Pärnu Helikunsti Seltsi naiskoor Olga Kask-Kiviselja juhatusel. Mng. ja hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Saatekava veste. 19.15 Rindereportaaže (Ülek., saksa keeles). 19.30 Muusika (Ülek.) 19.45 Poliitline loeng (Ülek., s. k.) 20.00 Päevauudised saksakeeles. 20.15 Saksa sõduri tund (Sõdurid lõbustavad sõdureid). 21.00 Päevauudised. 21.15 „Väärt on vaid see, mis püsima jääb". Sõnalis-muusikaline saade(Heliülesvõte 27. II 44 mgn). 22.00 Päevauudised saksa keeles. Järgnevalt saatelõpp.

Teadaanne Paide Linna Algkooli õpilastele

Paide Linna Algkooli juhataja palub meid teatada, et linna algkooli kõikide õpilaste kohustuslik kaalumine on pühapäeval 27. veebruaril Paide Emade ja Laste Nõuandla ruumes, Paides, Pikk tn. 2, järgnevalt:

1) VI kl tütarlapsed kell 9.00, 2) V a-b kl. tütarlapsed kell 9.45, 3) IV a-b kl. tütarlapsed 10.30, 4) III kl. kell 11.15, 5) I kl. kell 12.00, 5) II a-b kl. kell 13.00, 7) VI ja V a-b kl. poeglapsed kell 14.00, 8) IV a-b kl. poeglapsed kell 14.30.

Kõikidel õpilastel ilmumine õigeaegselt kohustuslik.

Laevavrakid tagasi nende omanikele

Meie rannikul leidub praegu mitmel pool laevavrakke, milliseid on nüüd võimalik tagastada nende omanikele. Seepärast palutakse kõiki natsionaliseeritud laevade ja muude veesõidukite omanikke, kelle veesõidukite vrakid asuvad eesti rannavetes või kaldal ja kes soovivad tagastada nende kohta omandiõigust, teatada laeva nimi ja kodusadam, omanike nimed, nende sünniaeg, praegune elukoht ja vraki asukoht. Teated tuleb esitada kiires korras laevade reprivatiseerimise volinikule Tallinn, U. Sadama 11-a, tel. 311—19.

AMETLIKUD TEATED

TEADAANNE

Paide linna administratiivpiires elunevale mitteisevarustajaskonnale tekstiilkaupade andmise kohta.

Paide Linnavalitsus teatab, et elanikkonna järkjärgulise varustamise raames võimaldatakse Paide linna administratiivpiires elunevatele mitteisevarustajaile, kaasa arvatud Kutskogude liikmed, välja arvatud ainult sõjaväeteenistusest vabanenud rindemehed ja rindemeeste perekonnaliikmed (viimaste kohta kehtib erikord), järjekorraliselt esitada avaldusi tekstiilkaupade saamiseks järgmiselt:

1) Avaldus tuleb esitada sellekohasel blanketil, mis on müügil Linnavalitsuse kassas, hinnaga 5 rpn. Avaldus tuleb täita tindiga või keemilise pliiatsiga, kusjuures kiri peab olema selgesti loetav ja kõik küsimused vastatud.

2) Avaldusi võib esitada ainult allpoolnimetatud tekstiilkaupade kohta:

1) BK — ülikonnad,
2) BK — meestemantlid,
3) BK — naistemantlid,
4) lastemantlid,
5) BK — jopiriie,
6) BK — riie,
7) pleekimata pesuriie (pvl.),
8) pleekimata flanell (pvl.),
9) värvitud flanell kleidiriideks,
10) poeglaste püksiriie,
11) riidest meeste aluspesu,
12) silmkoes (trikoo) lastepesu,
13) pulloverid varukatega (pvl.)
14) pulloverid varukateta,
15) meeste supelpüksid,
16) silmkoes (trikoo) sportpüksid (pvl.),
17) naistesidemed,
18) väikelaste ülikonnad,
19) võrksärgid,
20) imikuvarustus,
21) silmkoes (trikoo) meeste aluspesu,
22) silmkoes (trikoo) naistepesu,
23) triibulised päevasärgid.

Teistele tekstiilkaupadele antud avaldused jäävad võimaluse puudusel rahuldamata.

Kuna piiratud tekstiilkaupade kontingent võimaldab rahuldada ainult hädavajalike esemete saamist, siis kirjulada avaldusele esemed vajaduse järjekorras, kusjuures üle kahe eseme mitte märkida.

3) Avalduse esitamisel tuleb ette näidata osturaamat.

4) Avaldused tuleb esitada Paide Linnavalitsusele alates 28. veebruarist s. a. kuni 8. märtsini 1944. a. igal tööpäeval kella 9—13 ja 14—15, välja arvatud laupäevmillal avalduste vastuvõtmine toimub kella 9—13.

Arusaamatuste ärahoidmiseks palutakse avaldused esitada ainult määratud päeva, del ja kellaajal.

Paide Linnavalitsus

TEADAANNE

Teatan, et Paide Kaitseteenistuskomisjoni (asukoht Paides, Lai tän. 5) tööpäevad on 26. veebruaril kella 12-14, 29. veebruaril kella 12-14 ja 2. märtsil kella 10-14.

Paide Kaitseteenistuskomisjoni esimees.

Järva-Peetri kirik

Pühap. 27 veebr. kell 10 hom. Vabaduspäeva jumalateenistus. Laululehed. Orkester. Pärast jumalat. koguduse nõukogu koosolek kog. kantseleis.

Palvepäeval, 1. märtsil kell 10 hom. jumalateenistus armulauaga. Laululehed. Korjandus puudustkannatavate rahvusliikmete heaks

õp. E. Kõrv.

Kodumaa kaitsel leidis
Peipsi ääres kangelassurma

SS-Frw. Gren.

ARVED-HILLAR LAUPA

sünd. 15. 11. 1924.
surn. 15. 02. 1944.

valusas leinas vanemad, vend, vanaema.

perek. Puupill

perek. K. Ullam.

Matmine J-Jaanis 27. 2. 44. a. kl. 13.00

KÄITISKOOLIDESSE võetakse veel vastu noori, kusjuures Eesti Kutsekogud võimaldavad noortele tasuta väljaõppe ja annavad muid soodustusi. Kõik 15- ja 16- aastased meesnoored, kes kuni 1. märtsini k. a. on end registreerinud käitiskoolide õpilasteks, on vabastatud registreerimiskohustusest totaalseks sõjapanuseks. Sooviavaldused käitiskoolidesse astumiseks esitada Eesti Kutsekogude maakonnaesinduste kaudu hiljemalt 1. märtsiks k. a. Eesti Kutsekogude Kutseväljaõppe peaosakonnale, Tallinn, Pühavaimu 11.

Eesti Kutsekogud.

Soovin TÖÖHOBUNE, vastu annan kaks lüpsilehma. Teatada A. Nordberg, Näsuvere pk. Türi.

21. veebruaril kadus Paides KOER. Tundemärgid: kollakaspruun, poolpika karvaga, musta sileda peaga, lontis kõrvadega, 45 cm kõrge. Leiust teatada Nikkerile, Piiumetsa pk. 24.

Uus ELEKTRIMOOTOR (½ h. j.) vahetada naise ehk mehe käe- või taskukella vastu. Kirjad slt. „Elektrimootor" all.

22. veebr. s. a. kell 2.30 KADUS Türi-Tamsalu postirongilt selle seistes Paide jaamas, tumepruun VINEERKOHVER, suletav tabalukuga. Tungivalt palutakse sellest hea tasu eest teatada ja ära tuua, vähemalt osa sisust, aadressidel: A. Tammerik, Paide jaamahoone krt. 2, või L. Padar Mustla, Soe pk. 5. Viljandimaal. Omanikule, evakueeritud riigiteenijale Narvast, on hädatarvilikud ja asendamatud riidekraam ja paberid.

Kareda valla Vabat Tuiet. Ühingu aastapeakoosolek on 27. veebruaril 1944. a. Kareda Piimaühingu ruumes kell 12.00 järgmise päevakorraga:

1. Koosoleku rakendamine.
2. 1943. a. aruande kinnitamine.
3. 1944. a. eelarve vastuvõtmine.
4. Valimised põhikirja järele.
5. Läbirääkimised tulevase tegevuskava kohta.